

GAZETA LITERARĂ

Anul V, nr. 10 (208) - joi 6 martie 1958

ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN R.P.R.

8 pagini 50 bani

Realismul literaturii noastre

Realismul este fără îndoială drumul mare al literaturii din toate timpurile. În toate timpurile el poartă, însă, pe cea epocă, stilul artistic și efica socială a oamenilor care l-au practicat în activitatea lor literară. În perioada literară, în care genul artistic se distinge de Sofocle de Petroniu, Cervantes de Dickens sau Balzac de Șolohov. Dar în epoca noastră realismul este menit să nu fie o copie a ceea ce s-a manifestat vreodată în operele literare. Va fi un alt realism, realismul vremilor când pentru prima oară viziunile de producție din societatea umană se schimbă, după Revoluția din Octombrie 1917 în Rusia, așa fel încât clasa muncitoare devine forță conducătoare, iar forțele de producție sunt puse în slujba celor ce muncesc (cum este cazul în țările socialiste). Va mai fi realismul epocii când omul dezleagă secretele structurale ale atomului și dezlănțuie energia nucleară, deschizând perspective absolute nebănuite vieții pe pământ și, în urma progresului colosal al științei, desprinzându-se pentru întâia oară din sfera gravitației planetei noastre. Comunism și știință, față de viitorul, în care bate adevărul, iar dacă aceste porți n-au fost încă date în litere, ele sînt cel puțin creștite și o lumină puternică se revărsa peste cel de azi din lumea ce ne așteaptă s-o cladim și s-o stăpînim. Iată lumina în care se faurise arta nouă, literatura nouă a timpului nostru. Conținutul ei este însoțit de necesitate de revoluție socială și de știința atotcuceritoare, iar forma ei, continuând tradițiile valabile din trecut, se va îmbogăți și se va modela tot mai mult în sensul de a face opera artistică tot mai accesibilă masei, tot mai persuasivă în a le câștiga pentru cauza viitorului. Artă și literatură mai mult ca oricând sînt chemate să onoreze, iar dacă aceste porți n-au fost încă date în litere, ele sînt cel puțin creștite și o lumină puternică se revărsa peste cel de azi din lumea ce ne așteaptă s-o cladim și s-o stăpînim. Iată lumina în care se faurise arta nouă, literatura nouă a timpului nostru. Conținutul ei este însoțit de necesitate de revoluție socială și de știința atotcuceritoare, iar forma ei, continuând tradițiile valabile din trecut, se va îmbogăți și se va modela tot mai mult în sensul de a face opera artistică tot mai accesibilă masei, tot mai persuasivă în a le câștiga pentru cauza viitorului.

Mihai Beniuc

(Continuare în pag. 6)

Finalitatea romanului

Semnarea primejdiilor pe care ideologia burgheză le generează neconținut și sub aspect celor necesare activității ale intelectualului socialist. Între conștiința socialistă, la schimbarea colectivității și umanității, și ideologia burgheză, din ce în ce mai strident individualistă și anti-socială, nu există nici o posibilitate de conciliere. Militând împotriva influențelor gândirii burgheze, ne interesează însă în gradul cel mai înalt, în ce măsură propria noastră atitudine față de viața socialistă și propria noastră gândire (marxism-leninismul), respectă și pătrund în mediile intelectuale burgheze și să cucerească adevărul, parțial sau total. Fiecare își poate imagina dificultatea unor atari pătrunderi și cuceriți. Într-o lume în care gândirea burgheză dispune de enorme posibilități materiale pentru a derula sau corupe conștiințele.

O carte, în care alinițiile cu gândirea marxistă sînt manifeste, se ocupă cu problema alit de complexă a romanului francez contemporan. Este vorba de „Histoire du roman français depuis 1918” semnată de Claude-Edmonde Magny (Ed. du Seuil 1955)

critic literar, care gravitează în mod obișnuit în sfera gândirii sarteziene. Se pare că existențialismul francez este cel mai dispus să audieze curvintele marxism-leninismului. La un moment dat pare că Sartre a evadat de la existențialism la marxism, dar astăzi sună pe cineva să audieze „Fantezi și neantului” a schițat adevărată intenție în speranța că marxismul vor deveni existențialist, sau farmecul persuasiunii sale. În momentul în care o asemenea eventualitate s-a dovedit imposibilă (și momentul a fost trînzorului din Ungaria), Sartre s-a retras, cu arme și bagaje, în propria sa citadelă filosofică.

Nu este mai puțin adevărat că noi, neavînd nimic comun cu existențialismul sartezi, privim cu simpatie critica pe care Sartre o exercită împotriva mentalității burgheze (vezi „La putaine respectueuse”, „Noblesse” etc.) și lupta sa pentru pace și împotriva colonialismului. Asemenea atitudinilor filosofice existențialiste le datorăm însă evidentei de o extremă claritate a gândirii marxiste și influenței tot mai extinse în lumea modernă, a ideologiei comuniste.

Nu putem trece peste semnificația

laptelui că, atunci cînd este vorba de a întreprinde o istorie a romanului francez, Claude-Edmonde Magny părăsește existențialismul (adversar al marxism-leninismului) în evoluția istorică în favoarea unei interpretări netulburate de marxism. De altfel, criticii și asociații această preferință. Claude-Edmonde Magny întreprinde analiza sa istorică pornind de la problema finalității romanului. Părerea pe care o afirmă în această privință este categorică. Plecînd de la tezele lui Marx cu privire la Feuerbach, criticul susține că rolul romanului nu poate fi limitat la simpla interpretare a fenomenului uman și social. Romanul trebuie să devie un instrument avînd rol în schimbarea, modificarea lumii (p. 58 și p. 349).

Pentru aceasta trebuie, după Magny, două lucruri: în primul rînd romanul să fie un militant, propagandist în sine, și în al doilea rînd romanul să fie eliberat de sub tutela burgheză. Literaturii și mai ales operelor romanești — scrie Magny — li s-a înalt, funcția de a furniza clasei burgheze un amuzament virtuos, care să surprindă și să redesepte lăsa a atinge esențialul, care să fie însoțit (nu pînă la dispreț), non-conformist (dar nu pînă la revoltă), mîșcat la nevoie (dinamita și simținderea fiind cu grijă excluse) pe scurt, un divertisment important în sensul etimologic: care nu se află în afara sferii importante. (p. 23).

Ion Vițner

(Continuare în pag. 5)

MILITA PETRAȘCU

„Minerit”

CUVÎNTUL MAMEI MELE

Răsună-n mine, din copilărie,
O vorbă-a mamei. E un licăr vag
Prin mări de ceață-o iconă vie
Rămăasă dintr-un timp nepus de drag.

Îmi cășunase-o bucurie mare
Și aș fi vrut, în schimb, ceva să-i dau.
Mi-am pus puțina minte la-necare,
Și doar idei năstrușnice-i veneau.

I-am spus: „Măicuță dragă, niciodată
Eu n-am să-ți fiu necercător
Cînd mă faci mare, și cumpăr, drept răsplăt
Castelul unui nobil senior!”

Ea mi-a răspuns atunci, privind departe,
În zări ascunse sufletului meu:
„Nu-mi da-napoi, fără plată, eu!
Ceea ce-ți dăru, fără plată, eu!”

Tot ce-ți-am dat, să știi, nu-i de la mine,
Ci de la alții dragul meu băiat.
Recunoștința, lor li se cuvine —
Acelora ce, ca să-ți dau, mi-au dat!

Plugarul îți dai pline: muncitorul
Te apără de loare și de ger
și de nevoi, păzindu-ți viitorul.
Dar tu le-ai dat ceva, deși nu-ți cer?”

Așa-mi vorbi, și-mi răscolii ființa
— Dar care-ncape-n vorbă-acei fior?
Și i-am făgăduit: Recunoștința
Să o plătesc, să nu rămîn dator!

E dușă mama-n lumea amîntirii —
Adeș, în vis, doar umbra i-n zăresc,
Dar vie-i vrea ea, ca omenirii
Întreaga datorie să-i plătesc!

Alfred Margul Sperbar
Traducere de Petre Solomon

INSEMNĂRI BALET O pamfletară acum o sută de ani

Astăzi, cînd femeile intelectuale luă loc pe baricade și-și pun în joc mintea și viața, luptînd pentru socialism și pentru pace, cu condeiul sau cu penelul, cot la cot cu bărbatul, faptul e considerat ca tot ce poate fi mai natural. Cuvîntul Mariei Banuş poate să răsune de pe aceiaşi poziție de luptă pe care se află Mihai Beniuc, fără ca vreunul dintre cei ce-l ascultă să ridice din sprincene cu surprindere.

Dar acum o sută de ani! Apariția unei semnături feminine la sfîrșitul unui articol politic constituia, dacă nu un obiect de scandal, cel puțin un prilej de ironie.

Cînd M. Kogălniceanu, pledînd pentru emanciparea femeilor, le-a îndemnat să participe la viața cetătenescă, pentru înviorarea căreia le scosese deștăl de prăgătite, s-au putut auzi plîseturi de protest din rândurile retrogradilor. Printre acestea a avut oarecare răsunet acela al lui G. Sion, care într-un articol din ziarul „Timpul”, publicat în 1855, a schițat un portret deformant al femeii moldovene. La articolul de apărare a „sexului fructuos” al lui G. Sion, în fiecare

Tudor Vianu
(Continuare în pag. 5)

J. Byek
(Continuare în pag. 6)

VITRINA MARCEL BRESLAȘU: „Dialectica poeziei”

Artele poetice și tratatele despre poezie n-au învățat încă pe nimeni cum să devină poet. Și iată că Marcel Bresașu, știind foarte bine aceasta, scrie un volum — nu o poezie, nu două, nu un ciclu, ci un volum! — de „Cîntec despre cîntec”. În acest volum este legiferată, clară, sistematizată și exemplificată concepția autorului despre arta poetică. Poetul trebuie să scrie „acum, aici, acum”; cîmpul lui de observație este lumea, lumea cu ceea ce este vechi și nou într-însa, lumea care nu poate fi niciodată epuizată („Oricîte ciuturi aci — o să rămînă”); răsfrînt chip al lumii, în ființă”; munca de creație se desăvîrșește în „laborator”, unde poetul trebuie să prelucereze ceea ce a cules din lumea cea mare, după exemplul — să zicem — rîndnicii care-și făurește, cubul „o casă-a-ia”, din lucruri de furat și de-mprumut și alte răzlețe materiale, la care adaugă „O, mai nimic... bojocii mei, pe care-i scuip!”; firește în „laborator” poetul trebuie să observe o mulțime de alte reguli: să ia seama la „liniile fantezice”, să nu acorde nimă multă atenție „...la ceea pentru lustru / decît la mîiere ca ne-o dăru!”; să prindă în capcana imaginilor păsări rare, nu aceeași drojdie care, de bună voie, „...se lasă prinsă / de trei ori pe zi!”; să nu-și împodobească excesiv și inutil stîlul ca cerbul ale căruj rîmuroase coarne se preschimbă din „podoabă în povară”, etc. Un capitol special este dedicat imaginilor, vinat greu de prins, nălcui fugare, care zboară peste prăpăstii și „...se curmă urma fără urină / a sprințelului ciute / de-a pîruri nîrdite”; dar vibrația acului care trimite săgeata pe avîna acestor ciute lunecoase ca niște farfășme naște, prin „reversibilitate” în braț „o altă încordare / și-n inimă o nouă nerăbdare...” — firește, dacă „posesorul arșului” n-a procedat greșit, sfleindur-l într-alt, din dorința de a-l face mai frumos, înclt acesta să se frîngă. Mîturile „Anteu”, „Icar”, „Prometeu”, „Atlas”, „Pan” etc. sînt așezate spre finalul volumului; ele aduc autoritatea anticității în sprînjonul etorva principii dragi poetului: legătura cu pămîntul nu înseamnă numai decît să mergi pe un drum hătăt, fărîmă este și „pe birna neumbulator creste!” („Anteu”), prăbușirea lui Icar n-a fost o pedeapsă pentru strădania depășirii, ci „săltul calitativ” pe care acesta l-a făcut, rupîndu-și el însuși, în vîrșul, arpile „cu mîrus de pămînt / ce-ar fi putut să-i slîngherească zborul” („Icar”). În sfîrșit, capitolul „Poetul și lumea” tratează despre „a-găturile poetului cu cititorii, cu confracții, cu critica; este capitolul „diverse” am spune un „cîntec” poetul le apare poate un fluture „fluturac”;

Georgeta Horodnică
(Continuare în pag. 1)

MOMENTUL LITERAR De vorbă cu SZEMLER FERÉNC

nterviul cu Szemler Ferenc nu a urmat legile consacrate: reporterul întreabă, interlocutorul răspunde, apoi se produc întreruperile de rigoare, punctele de suspensie etc. Numai din prima soritură lăși chiar din primele minute îndatoririle profesionale și începi să te antrenezi într-o discuție deosebit de interesantă, actuală, dar o replică și numai arareori îți aduci aminte că totuși ești reporter și că trebuie să notezi pe hîrtia albă ce-ți sînt mustrătoare dinaintea. Venisem cu gîndul să întrebăm pe Szemler Ferenc despre șantierul său literar. Reporter indiscret, știam că poetul ne va oferi în curînd câteva surprize. Dar să-l lăsdăm să se divulge.

— Se află sub tipar un volum din versurile lui Alexandri, traduse de mine în limba maghiară, care va apărea în curînd la E.S.P.L.A. Volumul cuprinde 7.000 de versuri și reprezintă o antologie din întreaga operă poetică a lui Vasile Alecsandri. Recent am avut o mare bucurie: un termen nat talmăcirea în limba maghiară a celor 7.000 de versuri de Tudor Arghezi ce vor forma un volum programat să vadă lumina tiparului tot în cursul acestui an.

— Decî, un adevărat eveniment literar. Dar înainte de a afla amănunte, ne-ar interesa cîteva detalii asupra începuturilor activității dos, de traducător din limba română.

— Așa orea să mărturisesc un fapt. Traducerile ocoinc cu începuturile creației mele originale. Student în al doilea an al Facultății de Drept din București, încercam prin 1925 să transpun, în limba maghiară, ceea din bogăția versului eminescian. Dar tot de atunci datează și începuturile poeziei mele. Traducerea în versuri este după părerea mea un act de creație absolut echivalent cu realizarea unei poezii proprii. Pentru a talmăci în altă limbă o poezie, trebuie să te dăruști cu aceeași intensitate și să cumsumi aceeași doză de simțire artistică, ca în oricare altă creație personală. De aceea, oreau să subliniez că nu pot face distincție între traduceri și poezii mele originale din punctul de vedere al muncii depuse pentru realizarea lor. Mai mult, amîndouă în bună înțelegere de-a lungul anilor. (Din rațurile bibliotecii, Szemler Ferenc scoate un volum în limba maghiară. Ne traduce titlul: „Poezi romni de astăzi” — apărut în anul 1940, la Budapesta). Volumul a fost tipărit de cheltulala mea, cu banii primiți de pe urma publicării poeziilor originale. (Cerețea tabla de materii. Întîlnesc versuri de: Tudor Arghezi, G. Bacovia, I. Barbu, O. Goga, Ion Minulescu, Camil Petrescu, Al. A. Philippide, Al. O. Teodorescu, Tudor Vianu). Din truda anilor de

Valeriu Ripeanu
(Continuare în pag. 6)

CRONICA 1957

Scritorul și critica

O CREAȚIE CONTINUĂ

PETRU HIROPEANU

„Peisaj din Sozopol”

G. CĂLINESCU

Rememoram, de cîteva săptămîni, succesele pe care le-a cunoscut critica de la noi în ultimul an; ne oprim asupra volumelor apărute în 1957. În răs-

timpul acestuia, acad. G. Călinescu n-a scos nici o carte. Dar numele său se cade să stea la loc de cinste într-un asemenea bilanț. Fiindcă e o mîndrie, pe care nici un critic adevărat nu și-o va ascunde, aceea de a fi contemporan; de a ști că o mare intelectuală lucrează pentru gloria breșii noastre. De a-și vedea rîsînd lumini peste fărîmurile teoriei estetice, ori epuizînd, în studiul marelui material unor capitole întregi de istorie literară. Nimeni, dacă-și merită numele de critic, n-a trecut neapăsător pe înga exemplul acestei activități.

Exemplu, poate nu e bine zis. Căci o pîdă se lasă nu numai meditată, dar și urmată. Iar soritul academicienului Călinescu are originalitatea acută a lucrurilor pe care le simți sortite să rămîna pentru todeauna unice. Sau, cînd sînt imitate, să dețină violent contrafaceră.

Stă în natura exercițiului critic criticizant. Ea-l stimulează și îl susține. Totuși, criticii par îndobîzite oameni care mai degrabă cunosc, decît sînt curioși să cunoască. Acad. Călinescu e însă, altfel: el arată curiozitatea celui ce vine în contact înfrîna oară cu opera de care se ocupă. Alți critici lasă să se întrevadă elaborarea lentă a intuițiilor lor. Acad. Călinescu descoperă, parcă, numai sub durată lecturii. El știe enorm, dar știe mai ales să se așeze în regimul sufleteș al surprizei.

Cine e sigur că va descoperi spontan sensuri noi, nu se teme că apucă pe drumuri stérpe. Nu se ferește să abordeze aspecte, s-ar zice, de sine înțelese. Cînd a iscat din sînfca aridă un izvor neașteptat, criticul nu zăbovesc; nu face caz de nouăteatea formulărilor sale, merge direct, rapid, înainte.

Obșnuit, noi alunecăm peste punțile pe care ni le alcătuiește bibliografia existentă. Progresăm ca un călător care-și consultă pas cu pas harta. Desori, însă, — în cutare „optimisist”, de pildă, — acad. Călinescu îngîmădește referințele bibliografice în capul articolului; le enumeră cu scrupulul unui student care ar amănă la începutul unei lucrări de seminar, titlurile consultate. Procedeaș astfel ca să se simtă apoi liber: să înainteze cu un gest franc și o căntătură ingenuă.

Unei astfel de călăuze și este îngăduit să te forțeze la marșuri grele. Tot mai mult, în ultima vreme, acad. G. Călinescu se arată aplicat spre descrierea răbdătoare, exhaustivă, o desăfoară în studii ample, aceluia, de exemplu, despre Săinte-Beuve, dar și în articole scurte. Descriere strictă, demonstrație de exactitate: dar nu e îndreptățit să o încerce decît acela dăruit cu aerm de a prelăca în sentiment virgin pămînturile, oridit de familiare, pe care le străbate. Altmînteri, rezultatul rămîne dezastroș. Lecția aceasta de austeritate e interzisă cui nu cunoaște prețul eleganței. Cui nu știu să despice masa compactă a descrierii, ei, cu fulgerul unei metafore. Acad. Călinescu reabilitează o metodă devenită acum cîtiva ani — cînd că-

zuse pe mîni nedebace — o calămitate a criticii.

„Curioși, neprevăzuți, neobosiți, prompti pentru orice subiect — în înțelegerea odată Săinte-Beuve pe critici — să fim în leul nostru ca acel tiran care, în palatul lui, avea treizeci de camere; și nu se știa niciodată în care se culcă”. Proteic, acad. Călinescu trece cu grație de la studiul gnăv la dialogul în ton de comedie. Nu închină — ca Lucian, cel care a creat genul — un elogiu mușlei; dar imaginează dialoguri între melici, soioci și lilieci; pune să vorbească, testoseale, purceli și alte lighioane. La păsări îi place vîloșia, asemenea cu a copilor. „Omul adevărat — chiar zice într-un rîd criticul — trebuie să fie încrezător în viața ca un copil”. Plutește mereu în „Cronica optimistului” o atmosferă juvenilă și alegră. Autorul respiră bucuros „un frig de stele”. Viața i se deschide ca un suis perpelu, „creșterea și scruțarea opera de artă. Tot mai des, ca să ajungă la analiza ei, navighează pe întinderile largi ale biografiei. Criticului îi place să devină moralist și istoric; din cărți scoate reflecții despre firea omului de totăsușă, dar mai ales de azi. Gîndește într-una asupra epocii pe care o trăiește. Pe care o răsfrînge în spiritul său cuprînzător, cu efanurile ei vaste și cu ambițiile ei. Dacă vremea noastră are totuși a-l adăca vreun neaștr, acela e că nu se pronunță mai frecvent asupra literaturii de azi, că nu e prezent și în acest sector al actualității. Unde, de fapt, îi cheamă tîrrețea superbă a sufletului său.

Dan Hăulică

„Curioși, neprevăzuți, neobosiți, prompti pentru orice subiect — în înțelegerea odată Săinte-Beuve pe critici — să fim în leul nostru ca acel tiran care, în palatul lui, avea treizeci de camere; și nu se știa niciodată în care se culcă”. Proteic, acad. Călinescu trece cu grație de la studiul gnăv la dialogul în ton de comedie. Nu închină — ca Lucian, cel care a creat genul — un elogiu mușlei; dar imaginează dialoguri între melici, soioci și lilieci; pune să vorbească, testoseale, purceli și alte lighioane. La păsări îi place vîloșia, asemenea cu a copilor. „Omul adevărat — chiar zice într-un rîd criticul — trebuie să fie încrezător în viața ca un copil”. Plutește mereu în „Cronica optimistului” o atmosferă juvenilă și alegră. Autorul respiră bucuros „un frig de stele”. Viața i se deschide ca un suis perpelu, „creșterea și scruțarea opera de artă. Tot mai des, ca să ajungă la analiza ei, navighează pe întinderile largi ale biografiei. Criticului îi place să devină moralist și istoric; din cărți scoate reflecții despre firea omului de totăsușă, dar mai ales de azi. Gîndește într-una asupra epocii pe care o trăiește. Pe care o răsfrînge în spiritul său cuprînzător, cu efanurile ei vaste și cu ambițiile ei. Dacă vremea noastră are totuși a-l adăca vreun neaștr, acela e că nu se pronunță mai frecvent asupra literaturii de azi, că nu e prezent și în acest sector al actualității. Unde, de fapt, îi cheamă tîrrețea superbă a sufletului său.

Săinte-Beuve spunea despre critic că e un om ce știe să aștească și care nu-și pe alții să călădă. Critica așa cum o înțelege el și cum doia s-o practice nu era altceva decît o invenție și o creație continuă...

Trebuie spus că avem critici foarte competenți, cu o pregătire intelectuală demnă de învidie. Nu este cazul să călăm direct numele care ar face gelozia oricui cultura. Este însă regretabil că unii deseori sînterabii stau în afara fenomenului literar contemporan.

Vina superficialității unor critici vine de acolo că lipsește timpul, că numărul celor care scriu despre literatură este destul de redus. O operă literară, ca să fie înțeleasă, are nevoie de o vîrstă, de o decantare. Un roman, ea și oină, se gustă în rînduri repetate, sînt pagini în opere literare care trebuie reținute, citite cu atenție. Anecdota unui roman pentru mine, de pildă, înseamnă și nu înseamnă mare lucru. Mă opresc cel mai des la cite o frază bine făcută, la un portret care mă impresionează, la o intrigă fesută cu dibăcie. Asta nu vîdește să lasă să se creeze că nu mă interesează tendința operelor citite, pentru că nu trebuie să uităm că noi, scriitorii, oțerim cu fiecare carte cititorilor noștri arme nu maculatură.

A fost o vreme cînd a serie cu stil parea unora o cîimă culturală. Cîtiva publicști, cu apetit pentru schematism, dusmani ai îndrăgimii, au elogiat schelete literare care au murit o dată cu înțelegerea lor în plumb. Există, așa cum afirma un înțar colega înaintea mea, critici prezabili, lipsiți de curaj și onestitate (mai carînd or treburii spus că au existat) de care ne putem lipsi cu multă plăcere. Ei sînt cunoscuți nu numai de către scriitorii, ci și de cititori. Timpul, acest mare arbitru, cerne valorile și creatorul atenție nu poate fi tulburat de gusturile unor funcționari dornici de notorietate.

Un prieten de-al meu, distins scriitor, necunoscut încă astăzi și pe care-l anunt ca plăcere, îmi spunea că, nu numai teoretic, orice lucru tipărit ar trebui să fie armonios. Și-mi dădea exemplul cărților de matematică, manuale rigide și înspăimîntătoare, demne de a căpaia o înfățișare atrăgătoare. Criticii, această algebră a literaturii, i se cere cu altă mai mult limpezime, stil și obiectivitate. Or, mi s-a întimplat uneori să citesc coloane de demonstrații abstracte, lipsite de obiect, semnale de oameni necalificați. N-am să pomenesc după aceea categoria criticilor didactici și, spre carioasă care condamnă opere remarcabile în numele unei sîndăști etice rău înțeleasă. Important mi se pare că unii critici nu-i este permis să aite nîci o clipă că articolele lor creează opinii. Există o categorie numeroasă de cititori pentru care literatura rămîne literă de evanghelie. Vă închipuiți ce înseamnă pen-

tru a scriitorii indispoziția ețemeră a unui astfel de pont? Noroc că există alții competenți și obiectivi care oricum vor înțelege ceea ce citesc și vor prețui cum se cuvine ceea ce li se oferă.

Nu este mai puțin adevărat că există și o exerciție neapărat unel temperamente exaltate asupra criticilor slabi dainger se pot spune glume numeroase, dar problema este prea gravă cu să recurgem la anecdote. Amicitia și stima exagerată pentru unii scriitori duc la moartea criticului. Cred că nu există scriitor pe care să-l bucore faptul că i se spune o viață întreagă că a lăsat numai capodopere. Lucrul nu este posibil și laudele nesăbuite ar trebui să dea de gîndit. Un critic trebuie să fie un chirurg în care să lăte cu prudență rînilor operelor pe care le analizează.

În încheiere, pentru că mi s-au cerut și cazuri concrete, voi da câteva exemple din propria mea experiență cu criticii. Trebuie să declar că îndrăgimia mea în fata laudelor sau a obiectivelor ce mi se aduc este numai aparentă. Sufer cu orice creator cînd îmi dau seama că ceea ce scriu nu este oțit de reușit cît am sperat. Este un chin pe care nu-l doresc nimîndui pentru că în el se angrenează toată înțina mea. Trebuie să spun însă că de cele mai multe ori i-am priuit pe critici ca pe niște creaturi cîudate. Mi-am dat seama, chiar (poate mai ales din cauza aceasta) după înversurarea adversarilor unei cărți publicate în urmă cu un an, că am reușit să scriu un lucru interesant (de vreme ce s-au găsit numai în Ardeal vreo cinci sute de înși ce s-au grăbit să scrie împotriva și pentru un detractor al meu în legătură cu cronica literară învorbă, publicată de ziarul Săinte-Beuve). Aceasta mă obligă și trebuie să spun că unora nu răspund acestei obligații și pentru că noi avem timp prea puțin și din alte motive pe care nu le voi numi. Dar as vrea să mărturisesc că mă întristează că un foarte sprintar criticilor literari nu-mi cunoaște nici cartea de debut (vezi „Jagul literar”), că un altul confundă îndrăzneala lexicală cu o tendință învolă spre obses, ceea ce este un neaștr și mai ales că sînt, oricît ar părea de ridicol, neînțeleș, ca unul din personajele operii încriminate.

Un critic onest mi-a mărturisit între patru ochi că citise cam în grabă un roman de-al meu și că într-o seară, mai mult fără să vrea, l-a reluat și că și-a schimbă pînă pe urmă pe care o avea despre el. În pînăcâtă inițial intra și o anumită „atmosferă”, făcută înainte de un zelos. Toate acestea spuse nu înseamnă că i-am uitat pe cel care au scris cu obiectivitate despre lipsurile și calitățile romanului în cauză, avînd pentru aceasta recunoștința mea. Al dreptul să te îndoiști de o operă, critic fiind, dar îndoișla este un art gran. Ea nu poate fi înmădat. Sentințele mari pe care le așteaptă orice scriitor de la critic trebuie roșite cu gravitate. E de neînchipuit să enunți profesioni de credin-

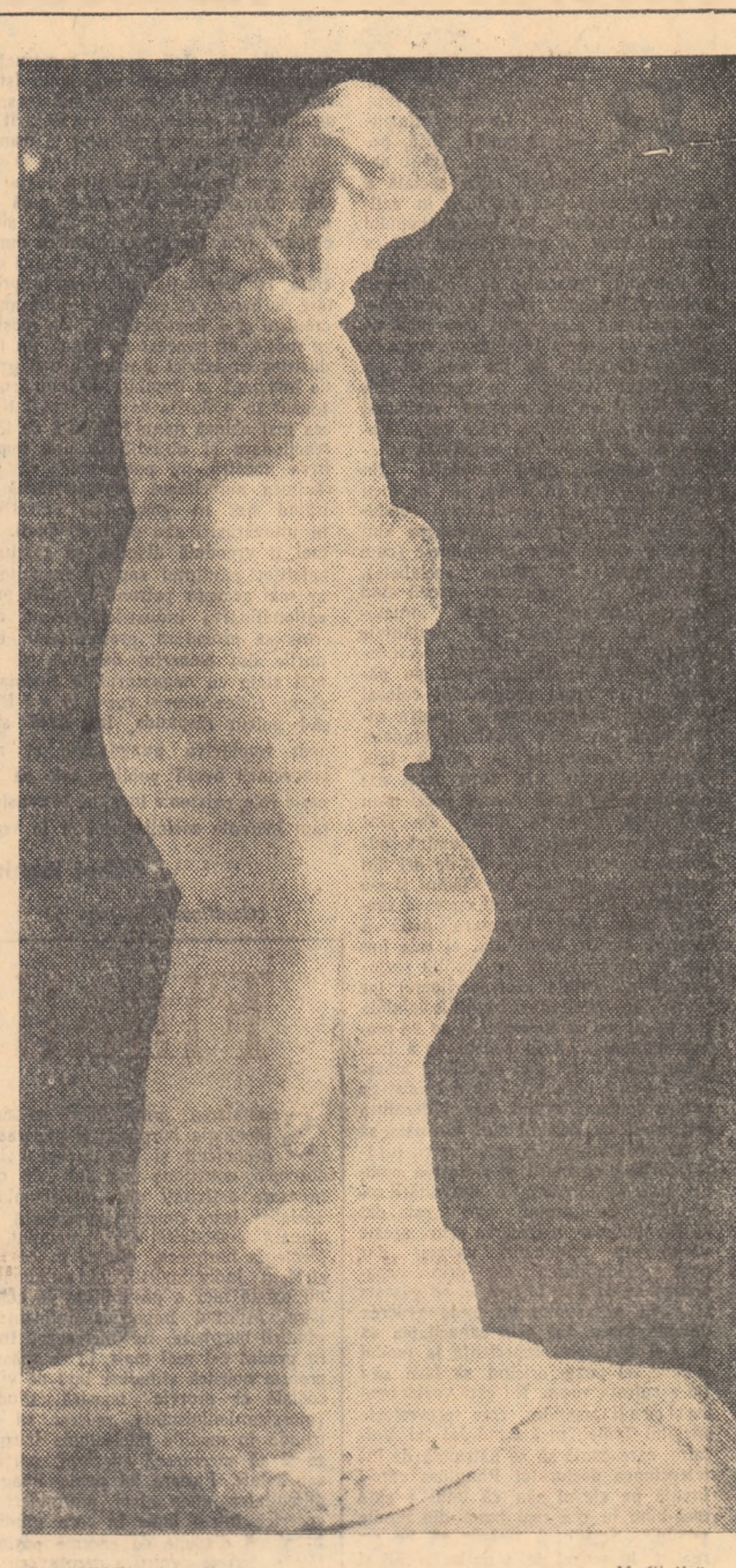
tă făcînd cu ochiul publicului. Inteligența, umorul, stilul sălăreț, toate la un loc sînt agreabile cînd însoțesc o morală. Adevăratele cele mai mari poezii și spuse glumind, condiția rămîne aceea de a fi adevărate. Iată de ce cred că unui critic îi trebuie mai înțli conștiința unui judecător incorrupt-

bil, siguranța unui medic și mai ales o dragoste nemărginită pentru cel care îngrîșec grădile delicate ale sufletelor în care cel mai mic vînt ne-just aduce parangin nebănuite...

Cunosci și tubesc asemenea critică-

Eugen Barbu

„Curioși, neprevăzuți, neobosiți, prompti pentru orice subiect — în înțelegerea odată Săinte-Beuve pe critici — să fim în leul nostru ca acel tiran care, în palatul lui, avea treizeci de camere; și nu se știa niciodată în care se culcă”. Proteic, acad. Călinescu trece cu grație de la studiul gnăv la dialogul în ton de comedie. Nu închină — ca Lucian, cel care a creat genul — un elogiu mușlei; dar imaginează dialoguri între melici, soioci și lilieci; pune să vorbească, testoseale, purceli și alte lighioane. La păsări îi place vîloșia, asemenea cu a copilor. „Omul adevărat — chiar zice într-un rîd criticul — trebuie să fie încrezător în viața ca un copil”. Plutește mereu în „Cronica optimistului” o atmosferă juvenilă și alegră. Autorul respiră bucuros „un frig de stele”. Viața i se deschide ca un suis perpelu, „creșterea și scruțarea opera de artă. Tot mai des, ca să ajungă la analiza ei, navighează pe întinderile largi ale biografiei. Criticului îi place să devină moralist și istoric; din cărți scoate reflecții despre firea omului de totăsușă, dar mai ales de azi. Gîndește într-una asupra epocii pe care o trăiește. Pe care o răsfrînge în spiritul său cuprînzător, cu efanurile ei vaste și cu ambițiile ei. Dacă vremea noastră are totuși a-l adăca vreun neaștr, acela e că nu se pronunță mai frecvent asupra literaturii de azi, că nu e prezent și în acest sector al actualității. Unde, de fapt, îi cheamă tîrrețea superbă a sufletului său.

D. DEMU

„Meditație”

Ion Vitner este un inițiator.

În urmă cu 8-10 ani, istoria noastră literară abia începea să se deslășă din vederile vechii istoriografi burgheze. Intelectuali cu înaltă pregătire literară aveau să reconsidere și să revalorifice literatura romină a trecutului în lumina concepțiilor leniniste despre moștenirea literară. Trebuia să se deschidă un drum nou cercetărilor și interpretărilor, un drum mai mult sau mai puțin pregătît teoretic dar deloc anticipat de experiența concretă în mînuirea unor instrumente ideologice capitale. Ion Vitner a fost, atuncî, principalul activist pe acest fărîm. Primele studii despre „Contemporaniul” le-a dat el, — și primele discuții despre fronturile de luptă ale lui C. Dobrogeanu-Gherea tot el le-a deschis. „Critica criticii” trecutului din perspectiva prezentului a sugerat-o atunci, în linii conducătoare. A început discuția despre marii noștri clasici, a lăcut și muncă arhivistă, descoperind documente inedite ale raporturilor dintre scriitorii și clasa muncitoare, ale influenței socialiste asupra literaturii. A sters străluc de uitare așternut de burghezie peste unele opere merituose ale literaturii noastre progresiste. A cercetat, a descoperit, a polemizat și a tras concluzii. O asemenea activitate de inițiator înseamnă pasiune, răbdare, curaj și forță de sacrificiu, pentru că îndrăznești sînt de obicei în frunte, cuceresc primii spațiu nou, dar au și conștiința că vor fi primii care se vor sculda dacă pămîntul pe care pășesc e înșelător. Vitner a lăcut foarte mult pentru inteligența noi noastre istorii literare. Și tot el a gresit, cîteodată în subaprecierea clasicii, cîteodată în exagerarea valorii unor scriitori bîi intenționați, dar medii sau minori, cîteodată

CRONICA LITERARĂ

în forțarea concluziilor, premeditate în spirit teizist.

Nu o dată, azi, uităm ce a însemnat acum un deceniu înecare încercare nouă de interpretare marxistă a istoriei și judecăm o activitate de atunci cu despectăciunea nosră de azi în formarea căreia și Vitner a avut un rol. În orice caz, a fost mai lesne cercetătorilor de peste cîțiva ani să ajungă la altă treaptă a științei criticîndu-și și revizindu-și pe Vitner, decît dacă ar fi trebuit să acționeze pe teren viranlar. I. Vitner care, înainte de 1944, putea fi cunoscut ca un medic amator de poezie, autor și al unui volum de versuri revoluționare în stil modernist, și-a câștigat definitiv un prestigiu de literat universitar autentic, istoric atent, cu patima interpretării dar nu dispregiului de răscolirea foilor prăfuite și sacre închise în bibliotecă.

După intensă activitate a începuturilor menținerea într-o sporadică publicistică a părut o absență prelungită destul de ruil. De cîtiva ani însă, și mai ales în ultimul an, I. Vitner este din nou prezent, cu cea mai densă frecvență, în periodicele noastre literare. Volumul recent apărut, „Firul Ariadnei”, reflectă noua prezență a lui Vitner.

Istoricul literar și-a rețut comunicările și și-a continuat interpretările. Ion Vitner este în primul rînd un exeget al marilor texte literare, din trecut sau din prezent, nu însă un critic literar curent, aplicat la fenomenul literar în proces activ. Din literatura actuală va alege pe acei scriitori și acele cărți asupra cărora verifică valoric e spus și admis, și implicînd elogial într-o exegeză de mare interes pentru orice iubitor de literatură.

„Firul Ariadnei” înmănușează toate particularitățile activității lui Vitner.

Un articol (Tradiție) comunică rezultatele unei răfodiri a vechii preșcoliste: în 1900 Caragiale și Delavrancea au participat la o sărbătoare a corpului lucrătorilor tipografi. Sau o scrisoare inedită, delavrancea către Gherea, de desîntăzire de Viașuți în anul polemicii acestuia din urmă cu publicatiile socialiste.

Un alt articol (Insemnări despre literatura) trage concluzii pe marginea unor manuscrise eminescane, privind „începuturile gîndirii estetice la Eminescu”. Opiniile susținute de Vitner pot

ION VITNER: „Firul Ariadnei”

fi discutabile, niciodată însă ignorabile, fiind înțelese pe documente și pe o intelctuală folosire a lor. Se relevă astfel însemnări ale marșului poetic care ar dovedi elementele nit de limpezii de gîndire „materialistă” ale sale și faptul că, în orice caz, disputa ideologică cu Junimea (a lui Eminescu — n.n.s.) este pregătită cu foarte serioase argumente filosofice.

În același sens e articolul Eminescu și Comuna, cu semnificative citate din manuscrise, dovădind categoria interesare a poetului în lupta progresistă. Totuși, concluzia nu se pare, și aici și dincolo, forțată. „Acea condamnare a oricărui efort uman, cuprîns în senzația finală (din „Împărat și proleter” — n.n.s.): „Că vis al morții-eterne e viața lumii întregi!” aparține cesarului

punct de vedere. Important este că, de acord sau nu, citești studiul lui I. Vitner cu satisfacție intelectuală.

Este calitatea esențială a unui exeget. Am spus și a unui profesor universitar în adevărată accepție, căci acesta informează sigur asupra datelor științifice și incită gîndirea tineretului, trezînd dezbateri.

Studiul despre Bacovia (Un pictura poezis) este tipic în această privință. Primul studiu serios despre Bacovia în literatura literaturii noastre, studiul lui Vitner oferă un amplu material informativ de literatură comparată, și nenumărate sugestii inteligente. Într-însule, „trumoase” sub aspectul armoniei logice demonstrative, al intertextualității fine și al definițiilor, totuși, printr-o... „formulă unică”, Bacovia e caracterizată, în specificul său artistic,

Exegeza lui nu e, pe toată întinderea, egală. Aplicată la Bacovia, e memorabilă — antologică. La Arghzi e corectă, dar încă inedit. La „Descultul”, al lui Zaharia Stancu, urcă iar înălțimi, definind mai mult ca oricare altul misterul artei fermecate a scriitorului: „Sulla de monologate interioare discontinue, întrelăiate de mari erupții lirice, avînd acuitatea și caracterul difuz al visurilor, constituie o tehnică a cărții prin care este tălmăcit, în termenii artei, mentalitatea infantilă. De aceea „Descultul” nu este memorialistică și autorială a avut nevoie de această prezență proteică a cărții, care este Darie, adică vîrstă însăși a copilăriei, surprinsă și reflectată ca un dat obiectiv”. Exegeza poeziei recente a Mariei Banuș nu depășește constatarele generale ale criticii curente, dar e mereu onorabilă, în vreme ce studiul consacrat „Cronici de familie” este unul din cele mai valoroase piese ale bibliografiei în curs a operei lui Petru Dumitriu. Considerațiile despre romanul ciclic (Intocutor într-un fel al epopeii antice, după Vitner), sînt pasionante pe planul ideilor, iar specificul artei lui Petru Dumitriu începe să fie indicat prin integrare în literatura romanică înrudită, aceea a ciclului: „O dificultate serioasă în alcătuirea unui astfel de univers, întins în timp și în spațiu, constă în ordonarea figurărilor enorme și în stabilirea unei anumite dinamici interioare, în stare să dea viață, să miște, să facă să vorbească și să simtă o enormă mulțime”.

A analiza cum este această dificultate învinsă de „Cronica de familie” și a constata victoria scriitorului, înseamnă, evident, analiza a metodei artistice și categoric judecata de valoare. Ideea timpului ca „eroul central al cărții” poate fi contestată, cel puțin ca nefiind proprie exclusiv lui Petru Dumitriu, dar e o idee bogat expusă și antrenantă intelectualmente.

Cu afirmații pe care unii le-ar putea respinge, cu altele pe care unimea critica literară ar fi trebuit să le citeze, exegeza „Cronici de familie” este unul

din capitolele cele mai bune ale volumului actual al lui I. Vitner.

Pretutindeni informații, explicații și argumentarea se îmbină cu pasiune. Teoretizarea și divagația istorică, intercalate, rar obsesive, chiar dacă nu sînt destul de sistematic ordonate în analiza concretă, I. Vitner discută mult, cu plăcerea de a discuta și, pentru cei cărora le e familiară discuția ideologică, e întoideană un tovarăș plăcut. Afirmația e valabilă pentru toate celelalte articole ale volumului, dintre care unele depășesc hotarul literaturii noastre. (De menționat, îndeosebi, Esenin și Poetul tovarășilor — Walt Whitman).

Eleganța stilului contribuie în mare măsură la menținerea nivelului, chiar acolo unde expunerea întîmpină jocuri comune. Poate, totuși, unora, teama de expresia curentă duce la preiozitate. Istoricul remarcă meritul literaturii noastre de a fi înregistrat, încă acum 80 de ani, înnuri închinare revoluției proletare, Comunei din Paris. Și se exprimă astfel: „Faptul că forța socială astăzi conducătoare în construcția socialismului din țara noastră a fost omagiată acum opt decenii în ipostaza revoluției comuniste, este un fenomen artistic și istoric remarcabil”. Nu o dată I. Vitner se trădează ca un sentimental, ceea ce nu e rău pentru un critic de prestigiu său. Unora prin relatarea gesturilor personale: a luat, de pe mormintul lui Esenin, o scrisoră, în semn de document și amintire. Altă dată prin lirismul unei fraze, cu imagini ingenue, și atunci contrastul cu autoritatea profesională depășește limitele firescului: „El este — scrie Vitner despre debutantul Eminescu — în această epocă, aidoma unui copil care învață să meargă, sprijinindu-se de marii copaci ai pădurii poetice!”

Un gînd fundamental leagă toate articolele volumului, acela de a judeca fenomenul literar trecut și de a privi fenomenul prezent prin prisma învățăturii leniniste. Acesta este „firul Ariadnei”, care trebuie să ne conducă prin labirintul, mai complicat decît orice labirint, poate, al problematicii estetice. „Marele romantic”. V. I. Lenin, este călăuză noastră. O afirmă explicit, în câteva articole, I. Vitner, implicînd în toate, și o știm cu toții.

Savin Bratu

PROBLEMELE REFLECTĂRII ACTUALITĂȚII

ÎN LITERATURA CONTEMPORANĂ

Darea de seamă a lucrărilor ședinței plene largite a Comitetului Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

În cadrul plenei largite a Comitetului Uniunii Scriitorilor din R.P.R., care a avut loc în zilele de 21—22 februarie a.e., s-a prezentat referatul tovarășului Paul Georgescu, consilier de redacție, referat care a fost publicat în numărul trecut al „Gazetei Literare”.

Reproducem mai jos rezumatul dezbaterilor plene.

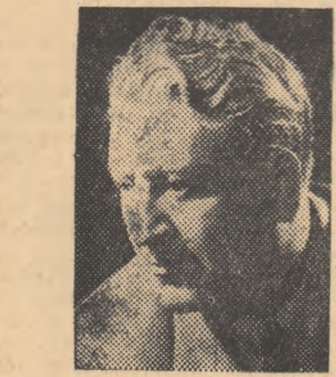
Primul a luat cuvântul:

MIHAIL DAVIDOGLU, care a subliniat, pe baza unor exemple concrete valoarea deosebită a faptelor sem-

nalte muncitorilor, el însuși un fost muncitor care a luat parte și în ilegalitate, într-o oarecare măsură, la lupta muncitorilor și care până în 1949 sau 1952 pe-a adus câteva probleme ale vieții muncitorilor într-o valoroasă expresie literară, acum, de luni întregi nu găsește altceva decât descrierea naturii și apelor, a tresturilor care, desigur, pot și ele să aibă un oarecare preț artistic, însă nu sunt demne să-și ocupe viața și nu sînt la înălțimea lucrurilor pe care le-ar putea face el”.

DUMITRU IGNEA și-a exprimat dorința de a fi înțeles tot mai multe cărți care să surprindă în toată amplitudinea sa desfășurarea vieții noastre sociale de azi, să îmbrățișeze circuitul larg de procese care îi unesc pe oamenii muncii din cutare sau cutare raion cu aceia ce conduc treburile țării. Pe cititor trebuie să-l facem să simtă cu acuitate mecanismele fundamentale ale vieții noastre noi, posibilitățile numai acum înfrînte ca din rîndul maselor să se ridice în scurtă vreme oameni deoseziți,

înlocuitor pe care realitatea zilelor noastre le oferă scriitorilor. Vorbitorul a citat în sprijinul acestei idei o operă consacrată unor probleme acute ale actualității, cum este de pildă romanul „Rădăcinile sînt amare” de Zaharia Stancu.

6970 ANDRAS s-a ocupat pe larg de câteva probleme ale literaturii maghiare din țara noastră, subliniind faptul că majoritatea acestora sînt în esență comune cu ale scriitorilor romîni. El a combătut tendințele evazioniste ale unor tineri scriitori maghiari care cultivă, în ultima vreme, o „tematică” cinegetică și „psicologică”. Încercînd să evite schematismul, care le-a viciat o vreme creația, unii tineri cad într-o înțelegere la fel de strîmă a realității, cum s-ar zice, „fugind de ploaie, se aruncă în bălă”.

„Socotesc — a spus în continuare Găto Andras — că în literatura noastră maghiară de azi există o stagnare în ceea ce privește zugrăvirea problemelor vitale ale vieții noastre”. Interesul pentru aceste probleme — preocuparea pentru a le zugrăvi — pare să nu se mai mențină la acea tensiune înaltă pe care o cunoștea până acum, chiar dacă era stînjinită amare de greseli dogmatice și simfonii schematici. „Sînt printre scriitorii maghiari unii care cunosc foarte bine actualitatea noastră, cum este de pildă Nagy István care și în fotoliul Academiei trăiește viața muncitorului, sau cum este Horvath Istvan care poartă în sufletul său tot inventarul mobil și imobil al comu-

nei natale, sau Aszlalosz István care cunoaște foarte bine procesul de integrare a micului burghez în societatea nouă, sau Szabó Gyula care cunoaște îndepărtat satul secuiesc și cred că cunoaște mai mult decît problemele dragostei la secui. Dar a-cestă cunoaștere a vieții rămîne totuși nescrișă și de cele mai multe ori se înfrîmă lucrul următor: cînd stăi de vorbă cu acești oameni, vezi că ei cunosc admirabil viața noastră și știu să povestească lucruri foarte interesante despre ea; însă cînd le citești scrierile, povestirile, vezi că acolo este scris cu totul altceva. Vezi că pur și simplu, ei au sărăcit această viață și că au lipsit-o de ceea ce era mare și interesant în relațiile lor.

Am mai vorbit despre chinul de a alege ceea ce este esențial și ceea ce este tipic. Nu mai vorbesc acum despre această căutare a tipicului care, înțeleș gresit, însoamnă să fugi pe lingă viața și, din toate cunoștințele tale, pe urmă să-ți rămîni un mîmunchi de material pentru o schițoară, pentru că alte probleme nu sînt „tipice”. Noi cunoaștem această greșită pe care într-un timp am văzut-o la edituri și la redacții.

Dar cred că de această nu s-ar putea scăpa în general întreaga noastră îndrumare literară, cel puțin eu nu cunosc nici o carte bună, nici o năvală bună care să nu se fi bucurat de tot sprijinul.

Eu socot că în literatura noastră maghiară de astăzi există o oarecare deficiență în privința zugrăvirii problemelor centrale ale vieții noastre; preocuparea pe care am constatat-o în anii trecuți la aflija scriitorilor, începînd cu Nagy István, cu Aszlalosz cu Horvath István este neclarificată și necoaptă.

Pe mine mă intristează că un tânăr scriitor, venit din uzine și de

erol cu adevărat reprezentativ al acestei epoci.

ALFRED MARGUL SPERBER a insistat asupra faptului că tratarea temelor actualității implică o profundă asimilare a fenomenelor complexe ale societății actuale.

Occupîndu-se în acest sens, în special, de problemele literaturii germane de la noi, vorbitorul a atras atenția asupra necesității unei reflec-

ții complete, nefragmentare, a întregii aspectelor esențiale vieții populației germane din R.P.R. Cîntorul „vrea să găsească în literatură soluționarea tuturor problemelor și anume reconstrucția, munca maselor populare, contribuția lor foarte entuziastă și efectivă în construirea socialismului în țara noastră. Literatura germană trebuie să realizeze îmbinarea tuturor acestor aspecte în operele de literatură și artă. Dacă se va trata un singur aspect, va fi întotdeauna fragmentar și greșit atunci cînd este vorba de reflecta viața de ansamblu a populației germane din țara noastră”.

ION ISTRATI a arătat că există „generalii în literatură” care se află în prima linie a actualității. În acest sens, Ion Istrati a amintit exemplul unor scriitori ca Zaharia Stancu, Mihai Beniuc, Petru Dumitriu, care scriu romane de actualitate. În continuare, vorbitorul s-a

ocupat de modul în care uncri critica literară apreciază literatura de actualitate. Referindu-se la un articol al lui Dumitru Micu din „Gazeta Critică” nr. 1, el a precizat că unele aprecieri ale criticului nu sînt cîtusei de puțin încurajatoare pentru scriitorii cărora le sînt destinate.

ALEXANDRU BALAGI a făcut o succintă trecere în revistă a celor mai multe dintre operele originale care și-au făcut apariția în editurile noastre în cursul anului trecut. El a remarcat că „tematica contemporană a fost servită mai ales de scriitorii tineri”. Deși, „mai mult de jumătate din efectivul planului editorial sînt lucrări de actualitate”, — totuși „din acest bilanț se remarcă că dezvoltarea temei construcției socializmului lasă de dorit. În același timp, ea nu a fost tratată în cea mai mare măsură de penela celei mai calificate”.

Trăgînd concluzii în privința perspectivei concrete care se întrevăd în dezvoltarea literaturii noastre de actualitate, Alexandru Balagi a spus: „O concluzie optimistă se desprinde și din perspectiva viitorului, chiar ale acestui an. Lucrul de atîtel, a fost remarcat și de cel care au luat cuvîntul în cursul acestor dezbateri. „Generalii în literatură” vor fi prezenți masiv și într-adevăr în prima linie a frontului literar, a bălății pentru actualitate în anul 1958. Lucrurile sînt și aici concrete, nu sînt promisiuni. Putem de pe acum să anunțăm că, în afară de lucrările de pînă acum, atît de interesante, ale lui Zaharia Stancu, vor apare „Biografii contemporane” de Petru Dumitriu din care, la ora actuală, sînt scrise aproape 200 de pagini. Amintim că vom avea pe „Vladim” al lui Cezar Petrescu. Se anunță apropiata apariție a romanului „Setea” de Titus Popovici, foarte interesante romane despre transformarea socialistă a agriculturii și a căteia altele de care nu-mi mai amintesc.

Păreașea mea este că acești autori pomeniți tratează, spre deosebire de trecut, cu deosebită acuitate temele de actualitate și prin această înfrîntă ceea ce mai era încă deficitar în literatura noastră, deoarece aceste teme nu erau reflectate în proporția cuvenită rolului important pe care-l jucan problemele figurii comunistului. Din toate temele enunțate aici se vede că eroii comunisti vor fi protagonista respectivelor lucrări pe care avem perspective certe să le considerăm de pe acum valoroase.

MIHNEA GHEORGHIDU a arătat că, după eliberare și în anii im-

dat următorii cei mai înalți dintre scriitorii au simțit un detașament de joc al partidului și al clasei muncitore. Ei au luptat pe mai multe fronturi, prin activitatea lor obiectivă și creatoare, pentru menținerea liniei partidului. Vorbind despre necesitatea îndrumării ideologice-artistice, el a spus: „Plădez pentru îndrumarea scriitorilor, care să fie reflectată prin-țur un ajutor la un nivel înalt”. Vorbitorul a considerat că odată cu creșterea nivelului artistic al muncii scriitorilor, va crește și precizia lor.

OVID S. GROMMALNIGEANU a deslușit în ansamblul problemelor complexe, privind reflectarea actualității în literatură, o particularitate importantă. „O carte care se ocupă de lucrări îndobîzite cunoscute nu rămîne în actualitate, chiar dacă problemele ei sînt foarte actuale, chiar dacă ceea ce numim noi de obicei tematica actuală se află în această carte, adică chiar dacă volumul respectiv scrie despre cea mai cuprinzătoare ordine de zi. Dacă ea nu aduce ceva nou, care să constituie un obiect de dispută, de frămîntare, de preocupare a oamenilor, ea nu va rămîne în actualitate. Vreau să atrag atenția că sînt lucruri în realitatea noastră, aspecte, fenomene și probleme care ridică întrebări, nedumeriri, care formează obiect de preocupări pentru oameni, sînt lucruri care comportă îndoieli. Dacă vorbim de înfrîntarea lucrurilor de actualitate, atunci principalul lucru, după mine, este, ca o literatură să abordeze cu curaj toată această zonă ale vieții, tocmai acest nod de probleme ale realității care formează preocuparea oamenilor într-un anumit moment istoric.

Dacă spunem că o carte constituie un act de cunoaștere, atunci mi se pare important ca într-o anumită lucrare, urmîrind paralelismul acesta care există între artă și știință, să înfrîntăm lucrurile așa cum se procedează și în știință, cu argumente și cu contraargumente. Un lucru se demontrează atunci cînd răscoală toate contraargumentele posibile, acest lucru este valabil într-o măsură și în artă. Poți lua un fenomen din realitate și îl poți studia și prezenta procedînd la niște simplificări grosolane sau procedînd la niște interpretări foarte simple, foarte generale, care nu țin seama de anumite particularități ale lucrurilor, ceea ce sîmnește în mintea multora dintre cititori și a oamenilor în general tot felul de nedumeriri și de întrebări.

Moritur unei cărți de actualitate

este, după mine, să demontreze foarte consecvent, foarte pertinent, ceea ce este nou și promoveze aceste elemente noi și valoroase, dar să aducă răspuns și la aceste nedumeriri. Pentru că dacă nu vom face lucrul acesta, dacă prezentăm lucrurile numai la suprafața lor, fără îndoială că atunci cartea va ieși din actualitate.

Eu cred că o literatură cu adevărat partinică, o literatură de care avem nevoie și care într-adevăr poate aduce o contribuție principală, în sensul cel mai înalt al propagandei pe care o face partidul, adică în sensul clarificării și întinerii încrederii pe care masele muncitoare și întreaga populație a țării trebuie să o aibă în opera de construire a socialismului —, o astfel de literatură trebuie tocmai să abordeze cu curaj asemenea probleme pe care

să le rezolve, cărora să le dea o interpretare în sensul concepției noastre despre lume și viață. A face propagandă bună însoamnă a face cunoaștere acolo unde este necesar, acolo unde nu există bălăți clișugate, — trebuie să convingem tocmai acolo unde mai există încă îndoieli. Literatura trebuie să aibă curajul să abordeze aceste probleme declarate ale realității, aceste aspecte care stîrnesc uneori îndoieli și să aducă un punct de vedere pozitiv, o viziune revoluționară asupra ei.

Aș vrea de asemenea să atrag atenția asupra unei mentalități care păstrează anumite rămășițe dogmatice și care în activitatea literară aduce în mod practic piedici și stînjinește dezvoltarea literaturii originale pe teme de actualitate, stînjinește dezvoltarea literaturii de actualitate, care abordează probleme delicate de viață, din construcția socialismului, probleme care comportă o interpretare foarte pătrunzătoare, foarte adîncă, foarte curajoasă în ceea ce privește lupta dintre noi și vrăjmașii noștri. Este normal ca din înșuși structura realismului, a imaginii de ansamblu, să reiasă o senzație a existenței acestor anăntări.

Scriitorilor li se cere să acționeze cu toată îndrăzneala în zugrăvirea a tot felul de fenomene în realitate, care stau pentru noi uneori grele, cu care avem de luptat, pentru că lupta pentru socialism nu este o luptă foarte ușoară.

YERONIM GERBU a atras atenția asupra unui aspect al luptei pentru

actualitate care i se pare important: anume, nu e de ajuns ca scriitorii să se preocupe de actualitate; e nevoie ca și critica să arate stîrnitor aceași preocupare. Ea a avut o evoluție paralelă cu a prozei sau a poeziei noastre, a suferit de aceeași păcate ca și operele noastre de înfrîntare pe calea realismului socialist. Nu trebuie, de aceea, privite cu scepticism și fără îngrijunță aceste începuturi ale noastre. Critica, mult mai nuanțată acum, mînuind

un aparat mult mai complex decît în urmă cu cîțiva ani, se limitează însă la funcția de selecție și clasificare, abdicînd parca de funcția de îndrumare; nu pretindem criticilor să renunțe la exigență. Dar „nu se poate cere numai scriitorilor să scrie despre actualitate, să-și definească poziția prin abordarea actualității, cînd vremea critică nu promovează lucrările de actualitate”.

Cînd discutăm de ce actualitatea nu găsește în literatură reflectarea pe care o merită — a spus, în cuvîntul său, MIHAIL NOVICOV — nu e

folositor să ne referim la cutare sau la cutare scriitor, să-l înfrîmăm pentru ce scrie într-un fel sau altul; mai just este să discutăm opinia publică existentă în viața și în cercurile literare; „problema principală este luarea de măsuri concrete care să ajute la crearea unei opinii publice favorabile temelor de actualitate”; „crearea unei opinii publice care să dea o ripostă hotărîtoare tuturor părerilor greșite și mai ales tuturor înfrîntărilor ideologice burgheze”.

Lucrul nu e posibil decît dacă ne folosim de critica noastră, dacă o creștem critică literară nu uităm criteriul actualității. Și ea îl uită uneori, neraportînd operele analizate la realitatea pe care o zugrăvesc.

AUREL MIHALE a subliniat faptul că sînt necesare discuții cît mai ample privind diversele sectoare ale activității scriitoricești și prin reflectarea realității, a actualității în literatură, trebuie să se înțeleagă reflectarea ei veridică.

„Cred că trebuie să relevăm faptul — a continuat Aurel Mihaie — că construcția socialismului în patria noastră a intrat într-o fază oarecum nouă, mai înaintată. Trebuie să ne gândim că sîntem pe punctul de a începe să realizăm roadele acestei construcții a socialismului în țara noastră. Pe șantierul pe care îl cunoaștem de acum 5—6 ani au apărut construcții, fabrici, uzine, care produc astăzi și care schimbă treptat caracterul economiei naționale, care influențează rapid și activ dezvoltarea unor noi relații sociale în țara noastră.

Cred că sînt în asentimentul tuturor că noi sîntem datori să ne arătăm dragostea și atașamentul nostru față de socialism, în numele și pentru realizarea căruia noi, cu mare dragoste, luptăm, prin participarea noastră mai activă la această luptă, prin partici-

parea noastră mai activă la construirea socialismului. Necesitatea de a ataca problemele majore ale construcției socialismului trebuie, după părerea mea, accentuată, și nu să atacam sau să ogîndim în scrisul nostru probleme necorespunzătoare, pe ele să de uităm. Ce ne împiedică încă să scriem mai mult și mai bine despre dezvoltarea socială a țării noastre. În legătură cu aceasta și cu discuțiile de azi, eu am să mă refer la un singur aspect al problemei și anume la așa-zisa problemă a „imposibilității de a scrie totul despre realitate, adică referitor la așa-zisa problemă a negativității”.

Pentru scriitor, mai cu seamă, actul de cunoaștere este un act specific, propriu, și nu poate cineva, alară de el, să vadă mai mult decît el însuși sau să ajungă la o pătrundere justă a realității. Cunoașterea adîncă a realității noastre actuale în esența ei, sîntem convinși că aceasta nu va fi în primul rînd de gresală negativității. Nu un ultimul că tocmai mesajul înalt al literaturii noastre o țară de temut, o putere deosebită, o lumină care incendiază inimile a milioane de oameni. Acest fel de mesaj în mîna care îl scriem, nu impune și atitudinea pe care o avem față de realitate și de rostul creației noastre și tot el ne ajută să ne apropiem o nouă înțelegere a omului și a rostului lui pe pămînt, să pătrundem sensurile cele mai adînci și mai nobile ale sufletului lui, să-i vedem ura, dragostea, durerea și fericirea.

Cred că bălăția pentru a reflectare veridică a realității trebuie dusă la conștientizarea că bălăția pentru însușirea metodei realismului socialist. Numai în măsura în care ne însușim realismul socialist, vom amîngă treptat să ne eliberăm de aceste false probleme și false contradicții pe care ni le creăm singuri în acest proces complex de reflectare cît mai veridică a realității noastre noi”.

IOANA POSTELNICU a arătat că scriitorii trebuie să găsească, în primul rînd, măsura sincerității față de

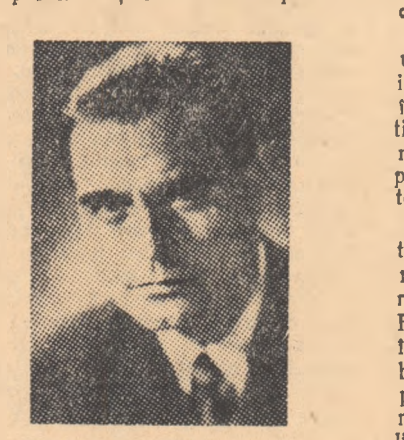

viața nouă, față de lupta clasei muncitoare. Vorbitorul a socotit că a scrie bine despre actualitate, însoamnă a avea lămurite toate lucrurile. Cei

care nu scriu bine, însoamnă că nu au lămurite foarte multe lucruri. De aceea unii se reușiază în trecut, Ioana Postelnicu s-a referit apoi la opiniile care considerau că între scriitor și epoca descrisă trebuie să existe o distanță, clișiva ani de meditație. Exprîmîndu-și dezacordul față de aceste opinii, vorbitorul a pledat pentru a reflectare directă, imediată a realității înconjurătoare.

ZAHARIA STANCU a spus, între altele:

„Cred că trebuie să ne preocupăm. În primul rînd, să scriem pentru contemporanii noștri și cu lucrările noastre de literatură să ajutăm pe contemporanii noștri să facă un pas mai

departe în construirea socialismului. În anii cîți au trecut de la eliberare pînă acum, în pofida părerilor unor contrafrî de ai noștri, s-au scris nemurătoare opere care au o mare valoare și care vor înfrîntă timpul și vor ajunge mai departe la oamenii care vor trăi mai tîrziu, după noi.

Despre critică s-a vorbit foarte puțin, de altfel nici nu era în ordinea de zi această problemă. După 23 August noi ne-am pomenit că în literatura noastră realitate nu mai existau critici. Criticii mai nu vîrstă se ocupau de istoria literară. Au apărut critici noi, astfel că în ultimii ani avem o sumedenie de critici buni, printre care unii sînt foarte tineri.

În ceea ce privește teatrul, afară de ceea ce ne-au dat Camil Petrescu, Mircea Ștefănescu și Kirilșescu, întreaga noastră dramaturgie este scrisă de elemente tinere, care au apărut și au început să scrie teatru abia după eliberare. Care ar fi atunci motivul ce ne-ar face să fim îngrijorați?

Ce avem noi de arătat în cărțile noastre despre actualitate? Ce vrem noi să arătăm cu privire la construcția socialismului și cu privire la viața pe care o duce poporul nostru de mai bine de 10 ani?

Vrem să arătăm cum a fost dărmat fascismul, dictatura fascistă, în țara noastră, cum au fost sfărîmate vechile partide care înșelau, exploatau și amenințau poporul nostru. Vrem să arătăm cum s-au făcut, sub domnia partidelor burghezo-moștergești, a existat un detașament de oameni tari, puternici, care au început încă de atunci lupta, care s-au înscris în rîndurile Partidului Comunist din România, care au îndurat și suferit tot ceea ce știm noi că au îndurată și suferit pentru a țana țara noastră într-o țară socialistă. Și trebuie să arătăm, de asemenea, cum, cu toate condițiile grele moștenite de pe urma unui război pe care poporul nostru nu l-a dorit, cu toate pediciile pe care fascistii le puneau împotriva statului și a partidului nostru, iar în momentul de față în pofida rătăcirilor burgheze, în pofida otrăvirii pe care cauză să o arunce posturile de radio străine în rîndurile noastre, — cu toate aceste greșăli, socialismul se construiește cu șoareci și mergem cu pași mari înainte pe drumul socialismului.

„Așadar intenționez eu să arăt în lucrările mele.

De ce am spus cărții la care lucrez „Rădăcinile sînt amare”? Vreau să descriu etapa străbătută de la 23 August pînă acum. Încerc să leg această epocă de epoca fascismului și de epoca partidelor burgheze, epoca de început a creșterii ideii de partid în țara noastră și epoca în care începem să construim practic socialismul. Aș vrea să arăt că această epocă, de început de construire a socialismului, nu este o epocă fără zăbucum, blînd, senină. Este o epocă foarte grea, o epocă în care s-au făcut multe greșeli, o epocă în care mulți dușmani ne-au împiedicat, o epocă în care fiecare cărămidă care s-a pus la construcția edificîului nostru socialist s-a pus cu multă sudoare și, desecori, cu mult sînge.

Nu aș vrea să trec peste problema pe care unii tovarășii au ridicat-o într-o formă sau în alta. Eu țin să declar deschis că sînt pentru îndrumarea artei și literaturii de către partid. Nu am confundat, nu confund și nu voi confunda niciodată pe unul dintre tovarășii dintr-un for sau din alt for care vor face o greșală, cu partidul, și nu voi pune niciodată această gresală în sarcina partidului. Aș face o invitație: hai să ne întrecem clișiva ani, la măsura de lucru. Să vedem ce o să iasă din această întrecere între scriitorii care abordează cele mai grele probleme de actualitate. Eu, tînu, cred că o să cîștigăm cel puțin cîteva opere importante, valoroase, care vor ajuta la construirea socialismului în patria noastră.

MIHAI BENIUC, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., trîgînd concluziile, a spus, printre altele:

Scopul acestei discuții este în primul rînd, desigur, limpezirea problemelor realismului în literatură noastră, vîzute de pe pozițiile marxist-leniniste și în perspectiva construcției socialismului în țara noastră. Deci, discuția face parte din acelea care privesc realismul socialist și, fără îndoială, cine se va gîndi ce s-a spus aci, își va da seama că cele mai multe din lucrurile care s-au spus cad în sfera acestei noțiuni.

Motivul prim care ne-a determinat pe noi să înfrîntăm această discuție, este, în ciuda optimismului care plutește — ca să zic așa — asupra întregii săli acum, la sfîrșitul discuției, este totuși insuficiența în ceea ce privește literatura de actualitate.

Al doilea motiv este dorința Uniunii Scriitorilor de a sprijini pe scriitorii în apropierea de realitate, și în acest sens putem spune că în ultimul timp conducerea Uniunii Scriitorilor face eforturi destul de mari pentru a înmulți posibilitățile de ajuto-

Noi sîntem convinși că vom putea, tocmai în sensul acestei apropieri de realitate, să sprijinim pe scriitorii mult mai mult decît pînă acum, prin Fondul Literar, tocmai în duceea la îndeplinire a acelor lucrări care trebuie să ogîndească realitatea, alte pe scriitorii personal cît și redacțiile noastre, în dorința lor de a înmulți literatura privitoare la actualitate.

De asemenea, Uniunea Scriitorilor se va strădui, prin discuții similare și prin alte mijloace, să ajute pe scriitorii și din punct de vedere ideologic, informativ, ca să aibă cît mai bogate cunoștințe despre realitate.

Vreau să atrag atenția și asupra unui fapt de natură externă. Zaharia Stancu spunea că sîntem foarte des atacați de străînii și s-a referit mai mult la faptul că unii dintre scriitorii, printre care și Zaharia Stancu, sînt în mod sistematic atacați de diferite posturi de radio străine. În momentul

de față, însă, în lumea burgheză se duce o campanie furioasă împotriva marxism-leninismului, pe toate căile. Niciodată n-a existat o altă de furtă bîndă mîșcare antimarxistă și antimarxistă printre ideologii și propagandiișii burghezi, cum există astăzi. În momentul de față, din punct de vedere ideologic, se exercită o presiune cît se poate de mare asupra acelor care se găsesc pe poziția noastră, și se aplică toate mijloacele pentru a face ca cei care nu sînt pe pozițiile noastre — fiind fie indiferenți sau deja pînă în ideologice împotriva noastră, — ca să fie convinși din ce în ce mai mult că cea mai mare nenorocire pentru întreaga lume nu poate fi decît ideologia marxist-leninistă. În aceste condiții, vă dați seama că noi înșine nu putem face altceva decît să ne punem problema invers: că pentru scriitorii problema fundamentală este combaterea ideologiei dușmane și acest lucru nu trebuie să-l pierdem din vedere atunci cînd discutăm problemele realismului.

Noi sîntem realiști-socialiști, iar a-cesta însoamnă mai mult decît o gîndim într-un anumit fel realitatea și spunem adevărul despre viață, aceasta însoamnă că avem o anumită concepție ideologică, că de pe pozițiile marxism-leninismului trebuie să combatem orice altă ideologie care se ridică împotriva noastră. Și, în momentul de față, ideologia burgheză se ridică din plin împotriva noastră.

Nu înfrîntăm în „Literatură gazeta”, pe prima pagină, cînd se vorbește de cel de-al treilea congres, în pregătire, al scriitorilor sovietici, se spune că „trebuie să combatem activ dușmanul ideologic”. Acest lucru se poate spune la fel de bine și la noi în țară, și cred că în discuția noastră n-ar fi stricat să se accentueze mai mult asupra acestei probleme, deoarece totuși, în ultimii ani, nu putem spune că, din punct de vedere ideologic, discuțiile la noi în țară au fost totdeauna la cel mai înalt nivel și de asemenea, nu putem spune că în literatură nu există manifestări care dovedesc uneori delăsare față de aspectul ideologic al literaturii.

Fără îndoială că noi am avut mari succese. Le-am relevat într-un articol, cu prilejul a 10 ani de la înființarea Republicii, publicat în „Gazeta Literară”. Țin să accentuez că eu sînt pentru teoria continuă creșterii, împotriva acelor care au spus că literatura romînă a dat înapoi. Eu spun că s-a dat înapoi, că are mai multe succese decît în anii precedenți, dar că în același timp, există și slăbiciuni. Aceste slăbiciuni trebuie înfrîntate.

Perspectivile literaturii, sînt de o natură înalt sîntem îndreptățiți să ne optimișim.

RAZDACLINILE

CAP. VIII DUELUL

Ostent de lungimea drumului și de legănarea nerăbdătoare în seaua de lână, prinsă bine în chingi pe spinarea călăuzului, mergeam prin roșatică lumină a asfințitului, în coada grupului, către Telu. Văzui atârnat de ciochină capul spart al vulpii alături de capul Ginjiului mort, care o utesce cu puțin înainte de a fi el însuși ucis, pentru că „ii trebuia pielea”. Intimplarea mi se păru stupidă. Mersul scâmbiu, prin nori, al calului mărunț și flocoș, făcea să se bălăngăne, deopotrivă, capul mortului și capul vulpii roșcate. Uneori omorim apărându-ne, ca să nu fim omorâți. Altfel omorim pentru că ne trebuie ceva. Se întâmplă să omorim și din plăcere. Imi adusesi aminte cum, cu câteva luni în urmă, în toamnă, călăream cu o salupă prin Delta. Era într-un asfințit de aur amestecat cu sânge. Priveam cum călina vântul arama stufurilor care se întindeau în zare ca o pădure de vâraj. Priveam cerul acoperit și colorat de smocuri de nori, răsfîrnt, tot în apa pe care o tulbură și o încrețea zburarea elicei. Trecea sub geana slavilor cîrd de cocori iar pe deasupra noastră își filia aripile mari un mindru cormoran. Un vînător octogelar, cu barbă aspră, teopoasă, dar cu ochi albaștri și veșeli de băietandru,

Alții, păreau cinstiți. Toți, înțelegea deumeata? Toți ne-au înșelat... Cine se înțelege cu ciorba, sullă și în laur... Noi intram într-un sat. Vorbeam. Plecam. Rămăși între ei „foști” își începeau lucrarea. „Comuniștii au să vă ia pămînturile pe care abia vi le-au dat... Comuniștii... Ce mai încoace și încoace... Azi, mine au să debarce acia, din Apus, la Constanța... Cine s-a dat cu comuniștii... focul și pîrjolul... Tineți-vă tari...”. Dușmanii nu se mulțumeau numai cu spusele. Foști mari proprietari, foști ofițeri cu miinile pline de sânge, toți cei minjiți în guvernările de mai înainte și mai ales în guvernarea legiunaro-anonescă, se adunaseră, se organizaseră în bande și ne izbeau cu cruzime tocmal cînd ne așteptam mai puțin. Arme! De unde aveau arme! Peste țară trecuse războiul. Numai cine nu vrusea nu luase arme, din multele aruncate de armatele germane în retragere, și nu le ascunseseră. În multe locuri nemții, deși grăbiți să treacă la Nord de Carpați, avuseseră timp să îngroape în păduri mari depozite de arme și de muniții. Cîteva sute de fasciști lușii în Germania căpătaseră instruire și, după ce li se dăduse hărți în care erau însemnate depozitele ascunse, fuseseră parazitați, noaptea, în diferite locuri din țară. Unii cazuseră prinși. Alții izbuciseră să se ascundă. Acum acose-

a ridicat pușca. Pînă să-l oprească mîna am auzit răsundind tunetul armei. Cormoranul nu s-a prăbușit în pădurea de sluh. L-am întrebat cu minie: — Pentru ce l-ai ucis? — Am încercat să văd dacă la vîrsta mea mai sînt în stare să vînez o pasăre din zbor... — Ce-ar fi, l-am spus, dacă pentru a-mi dovedi mînie însumi că nu mi-e teamă de ocnă te-aș lua de umeri și te-aș zvîrli în Dunăre? — Cum o să faci una ca asta? Mai am de trăit... Imi place viața. — Și cormoranul mai avea de trăit? Și lui îi plăcea viața. — O pasăre! Ce știe pasărea... Am căutat în halna de piele pachetul de țigări. Mîna a întîlnit metalul rece al grenadel. Avusesem patru. Imi mai rămăsesse una... Am gîndit: — Mai avem pînă la Telu. E bine că mi-a rămas o grenadă. Poate îmi trebuie... Ar fi mai bine totuși dacă nu aș avea nevoie de ea... Nu-mi plăcea violența și de-a lungul vieții mîle folosisem arma numai atunci cînd nu aveam încotro. În compania aceasta plecasem să străbotoșm țara, să colindăm orașele și satele cîteva mîi de activiști. Adunam oameni, greu, cu destule strădăni, le ascultam cu înțînă răbdare plîngerile, li stîrneam să ne pună în treabă, și eram fericiți atunci cînd, la rîndul nostru, le vorbeam. În cuvînte cît mai simple, ocoldind orice fel de zoroane și orice mestegus oratoricesc care le-ar fi amintit de vechia faună politică, îi lămuram asupra scopurilor partidului nostru și li sfătuiam să ne ajute ca aceste scopuri să fie atîșne. Ne dădeam seama că munca aceasta, de cîștigare a încrederii oamenilor celor mușii, se lovea de nenumărate piedici. Într-un sat de sub munte, unde mă zburcui-masem aproape o zi fără să capăt în singur cuvînt bun, slei de puteri întrebases: — Cum de puteți rămîne de piatră? Pe ce drum să apuc pentru a ajunge la inima voastră? — Imi răspunseseră un bătrîn cu plete de plăie: — De vîră... Treizeci de ani am tot ascultat pe cei care au venit să ne cîștige încrederea... Unii miroseau a sarlatani de cum deschideau gura. Ne făgăduiau marea cu sarea...

ră capul. Strînseseră în jurul lor pleavă nememătoare. Ne pîndeau. Ne loveau. Muriseră din rîndurile noastre doști. Dușmanii ne sileau să ne apărăm. Ne apărăm. Fiecare cum puteam și cit ne pricepeam... Era bine că aveam asupra mea minunata Beretta care mă scosese de cîteva ori din încurcătura. Era și mai bine că-mi rămăsesse neîntrebunțată, în buzunar, o grenadă Kissler... Capul vulpii afirmă de ciochină. Alături de capul spart al vulpii, atîrna capul Ginjiului mort... Căi mărunți înaintau încet, prin lumina roșcată a amurgului, către Telu. Ne apropiară de un dimb lunguieț. Pe una dintre coaste vîntul izbea un stol de salcîmi negri în care cîrîiau cîrîi negre. Pe cea dinspre drumul pe care mergeam, aproape de drum, păreau că ne așteaptă doi tineri rezemați în cozile lopeților. Ginjii trecuă cu prinși pe lîngă ei fără să-l ja în seamă. Li salutai. Imi răspunseră bucuroși și mă întrebă ră dacă mă duc către Telu. După ce te răspunsei mă rugară să descălec: — Poate vrei să ne faceți un serviciu. Descălecai și mă apropiară dîcînd după mine călăuții. Picioarele mi se a-fundară în pămîntul clisos. — Ploaia — Imi spuse unul din tî-neri — a spălat coasta. Au țesit la învală niște oale. Am aflat și-am venit noi doi cu lopețile. Sîntem stu-denți din Telu. Am dat puțin pămînt deoparte și uite... Șase schelete străvechi se odîneau pe pămîntul umed. Cîinci, culcate pe mîna dreaptă, strîșne, cu genunchii la gură. Al șaselea zăcea cu fața în sus, cu miinile ridicate de parcă ar fi purtat în ele o armă cu care, chiar în ceasul morții, ar fi încercat să se apere. Un vir de săgeată de piatră sta înfîptîrînt între coaste acolo unde altădată fusese inima. Tinerii îmi arătară un topor de piatră: — Slefuit... Din neolitic. Plecai făgăduindu-le să vorbesc cu profesorul Telu. Poate că acolo, deasupra lungului dimb, se aflau și

alte urme vechi ale trecerii omului pe pămînt. — Mă gîndii la săgetata inimă a mortului. Și la inima mea mă gîndii. O mai aveam? Uneori îmi părea groz-av de rău că nu am pierdut-o. Ațînra greu în piept. Prea greu. Ațergai după Ginji. Văzui ridi-cîndu-se în dreapta un deal roșcat și-mi spusei că e plină de dezluri Moldova de jos. Imi aruncau ochii mai bine și-mi dădău seama că roșca/vi coșile erau îmbrăcate în vii de cîrînd dezgropate. Mai văzui la poalele dealului o casă mare, acoperită cu țebă ruginiță, cu ferestre multe, și, în partea de lîngă drum, împodobită cîmăr cu mărțiză. Clădirea părea, de departe, dărăpănată, și dărăpănat părea și largul gard de uluci care o împrejmuia. Dincolo de această casă — ce părea mai degrabă a fi conac părăsit — zării scîlpind în roșia lumini a asfințitului un riu pe care ploile din ultima vreme îl umflaseră și-l făcuseră să se reverse mult în afara obișnuitei albi. Cînd ajunserăm în dreptul porții dărăpănaței clădiri, Ginjiul din față se opri. Ne oprirăm cu toții. Il auzii fluierînd a pagubă. — Ei, drăcia dracului! La asta nu

să mă latre un cîine. Nu mă lătră. Așteptai să se ivească în ușă sau la una din mulțele și înaltele ferestre un cap de om. Așteptarea îmi fu zadarnică. Atunci mă apropiai și bătu de cîteva ori, cu pumnul de țară, în degetul în mîna. Și iarăși așteptai. Și așteptarea mea fu iarăși zadarnică. Nu auzii nici o mișcare îndăurătoare. Trecui pe lîngă ferestre și bătu în fiecare pe rînd. Și iarăși nu primii nici un răspuns. Un Ginji își strigă: — Încearcă la ușa din dos. Poate că pînă la urmă stafia oude. — Ocolii casa. Găsi ușa îngustă și bătu cît putea de tare cu pumnul în ea. Nu trecu mult și auzii pași. — Lumina roșie a asfințitului mă în-văluia. — Ușa se deschise. Larg. Și în deschizătura ei apăru o femeie înaltă, cu capul mare, cu ochii rotunzi și verzi înecați aproape în groasa osîzna a obrazului vast. Părul femeii era negru ca țacînele. Și-l vopsise de curînd. Sîmbăria rotundă, cîrînd rînduri de gusi se etajau către piept. Sîniți, mari, revărsăți. Bețele, groase. Trupul, gros. Mai gros decît un sac. Soldurile, depășeau orice închipuire. Pe grasul obraz crescuseră fire de păr care atîrnau. Fire de păr crescute și pe bărbie și spinăruu lungi și subțiri. Alte fire de păr răsăriseră deasupra buzei de sus. Imi scosei căciula. — Sărut miinile, doamnă. — Imi răspunse surînd și mă pofti în casă. O odăie strîmă și lungă. În mijloc, o masă rotundă. Și lîngă masă, două scaune de lemn. Pe masă, o carte deschisă și un caiet vechi. Lîngă cartea, o călăvără de care era rezemat un loc scolarcesc cu o pen-ticlaș cu virful încă neuscalt de cere-nală. Pe un pat țaranesc, lat, o pu-tură cenușie militară și lîngă perete cîteva căpătîie. În bărbat lung, mult mai bătrîn decît femeia care îmi deschisese, cu lăta uscată, împodobită cu mustați groase, picota culcînt. — La intrarea mea, bătrînul se ridică într-o rîmă. I-am dat și lui seară-bună. Uriașa femeie, arătîndu-mi scaunul, mă invită să iau loc. I-am spus cine sînt. — Dă-mi voie să-ți prezint pe tata. — I-am întins bătrînului mîna. M-am așezat și m-a cuprins o adîncă tulburare. Mi-am dat seama unde mă afl-u. Am recunoscut și namia. — Poate ai la dumneata cîteva țigări, — mă întrebă. — Da, cu plăcere. — Am spus pachetul din buzunar și l-am pus pe masă. Femeia a luat o țigară și și-a înfîpt-o în gură. A mai luat una și i-a dat-o bătrînului. — Fumează, tată. — Am aprins și eu o țigară. Ca pentru a se scuză, femeia a spus: — N-am mai fumtat de-o săptămî-nă. — Nu găseam cuvintele care îmi trebuia, ca să încep o convorbire. Am întrebă totuși: — Dar ce lucrezi? — A! Traduc un roman englezesc. — Imi dați voie? — Mă rog. — M-am uitat pe coperta cărții. „Castelul cu stălii”. M-am uitat și pe coperta orietului. Și am văzut, notat pe prima pagină: „Traducere de...”. Speranța mea că totuși s-ar fi putut să mă înșel s-a spulberat. — Așadar, dumneavoastră sînt-teți Alexandrina Galbenu... — Da. Credeam că mă cunoști. Mi se pare că... Ei, sînt mușii ani de atunci. M-ai cunoscut. Atunci cînd... — Incepu să ridică cu poftă. — Altfel cînd se îndrăgostise de mine profesorul acela... teologul... M-am și măritat cu el. — Și iarăși rise cu poftă. — El n-a rezistat nici măcar o lună. — Ca să fii în noia, schițai și eu un zîmbet. Spusei: — Era cam plîpînd... — Mă săgetară amîntirile. O văzui cu treizeci de ani în urmă pe Calea Victoriei la braf cu... teologul Tînară încă, elegant, nișel dur-cuție. Tocmal țipărise o carte care se răsăla în vitrine cu mărțurisiri despre drama care se petrecuse în casa în care mă aflam acum... Băr-bajii întorceau capul după ea. Mîndră era... — O auzii: — Am fost o femeie dificilă... Și am rămas dificilă. — Imi povestii cum în vremea răz-boiului de acum cîțiva ani poftă ofi-țerilor — de la sublocotenenți pînă la generali — care treceau în retragere și poposeau pentru o noapte la con-acul ei, îi cădeau în genunchii și o implorau să le îngăduie s-o iubescă... O întrepris: — Locuții aici de obicei? — Uneori mai stau și pe la Telu. Dar acum, am venit la vie. Via de pe deal. Ai văzut-o, nu? Via mea. Am chemat țărani la lucru. Am dezgropat-o. Totdeauna am avut di-ficultăți cu țărani. Și acum mai mult ca orînd. — N-aș fi bănuit că tatăl dumnea-voastră... — N-ai fi bănuit că mai trăiește? Cred. Aproprie suta. Eu am trecut de... Se opri la timp. Imi surise: — Am trecut de douăzeci... — Femeile nu au vîrstă, doamnă... — Da... Poate mi-o spui în glumă... Să știți însă că așa și e... N-au vîrstă la... sullet. — Imi ceru țertare că nu mă poate trata cu cafea. Se ridică greoaie ca un elefant și se îndreptă spre o policoară. Luă un borcan. Găsi unde-va țarturitoare și lingurice. — Duceai. De struguri. Pregătii de mine. Cu miinile așlea am pregăt-it-o. — Li privii miinile pentru inția oară. Comparate cu trupul ei mare, mă-l-hălos, erau neobișnuit de mici mi-nile. Degetele, neobișnuit de subțiri și de frum-ase. — Mă găsești schimbăto, nu? — Oarecum. — Din tot ce-am fost odinioară. Inima mi-a mai rămas așa cum o

aveam altădată. Ochii mi-au rămas, așa cum îi aveam altădată. Și miinile. Incolo... doamnă... a avut grijă vremea să mă batjocorească. — Pe toți pe batjocorește vremea. — Bărbatul tău. Păiașă țigară după țigară. Și peste ai trecut neîndurătoare vremea... Nu-i cocoșe. Nici mișcar mi-îndoise. Mi uscase numai, și mormicase de viu. — Sînt... uneori mai scrii și ver-sari. Pentru inima mea. — E bine. E bine cînd omul poate să scrie ceva pentru inima lui. Atunci scrie pentru toate inimile. Dar... — Aș putea să-ți arăt cîteva lu-crări interesante, dacă nu te grăbești. — M-ay cam grăbi. Am niște tova-răși care mă așteaptă la poartă. Știi, doamnă, sîntem în drum spre Telu. Purțăm și un mort cu noi. Și niște rai care ne-au atacat pe drum... — Și n-aveți cum trece apa. S-a rupt podul. Azi dimineață. Vă scoate maica din încurcătura. Cu toată graba, creți că țesăr interesa ceea ce vreau să-ți arăt. — Aprinse o lampă și-mi făcu semn s-o urmez. Intrarăm într-o odăie mare. În mijlocul odăii se afla o grămadă de suloșiei de porumb. Imi arătă por-umbul. — Pentru porci. Cresc porci, Cresc porci și-l vînd la Telu. — Pe urmă îmi arătă cîteva rafturi încărcate cu cărți. — Biblioteca lui Mitli... Și a lui Ștefi. — Mă duse lîngă două fotografii în-rămăte. Timpul le batjocorise și pe ele. Erău galbene. Pălate de muște și de praț. Abia mai deslușeam fi-gurile. Sîteaua liniștii oamenii din fotografie, unul lîngă altul. Nu mă lăsă să-i contempui prea mult. Mă purtă lîngă un birou pe care, în stratu-rile groase, se așezase, de ani poate, praful. — La biroul ăsta a lucrat Ștefi... Pe urmă, tot la biroul ăsta a lucrat Mitli. În odaia asta a plîns Ștefi. Și Mitli tot în odaia asta a încercat să mă ucidă și s-a sinucis. — Cunosce povestea, doamnă. — Iși închipui numai. Totă lumea își închipuie că o cunoaște. Adevărul numai eu îl știu. — Pentru că eu am și trăit povestea. — Trecură din eu am în cealaltă odăie. Imi apuse: — Altfel n-am ce să-ți arăt. Cum vezi și dumneață, casa se dărăpă-nează. — Sper să vin să vă revăd, doamnă... Acum... — A... tovarășii care te așteaptă la poartă! Cheamă vreo doi-trei din-tre ei înăuntru. — Am ieșit și am chemat cîțiva Ginji. — Treceți prin țată. Femeia deschise ușa și ne arătă o veche barcă neagră lipită de peretele coridorului. — De ani de zile o păstrez aici să nu mi-o șterpelescă vreun go-lan. Umbli deștii prin pârțile noastre de cînd cu războiul. Pe vremuri m-am plimbat cu ea pe riu cu Ștefi. Cu Mitli... Cu cuonul Milu... Apropo, ce mai face cuonul Milu? Nu mi-a mai scris. De ani de zile nu mi-a mai scris. — E ocupat. — Înțeleg. Înțeleg. Totdeauna a fost ocupat. Zugrăvește tablou după tablou... Amurgurile lui... Cîrezile lui de bivoli... Ginjii luară barca. O scoaseră afară. O cercetară. — E paradată... — Totuși... Trebuie să încercăm. — N-ai ceva cîlji prin casa, cu-coană? — Se găseac. — Ii astupară grăbiți crăpăturile cu cîlji și o purtără la marginea apeli. Umblară pe în acareturi. Făcură rost și de vîșle. Se urcară doi Ginji și luară între ei un bărbos. Ajunseră cu greu la malul celălalt. Acolo rămase un Ginji și un bărbos. Celălalt se întoarse cu barca. — Pe cînd Ginjii se oseneau cu tre-terea apei dintr-o parte în alta, în-neam de căpăstru calul mortului. Ală-turi de mine priveau oameni și pri-veau apa tulbură, cucoana groasă pentru care se scriseseră cîntiva mi-nunțate poeme și pieriseră, înainte de timp, doi inspirați, și țatal ei, bă-trînul care apropia suta. Capul Ginjiului mort atîna, pe cal, lîngă capul spart al vulpii roșcate. Ne în-valuia, pe toți, roșia lumină a asfin-țitului. — Ne-a trebuit mai bine de un ceas pînă cînd oamenii să treacă dincolo. Mal trebuiau trecuți și caii. Ginjii se arătară mari meșteri. Duseră barca înapoi și ulțimii doi notară pe lîngă caii cei mari, al lui Bosoană și al lui Cosmăbescu. Pe celălalt îi trecură tîndu-i de căpăstre, pe lîngă bară. — Pe cînd Ginjii făceau drumul dus și întors peste apă, mă aflai la un moment dat, cînd întimplare, lîngă bărbosii care vorbeau între ei. Mi se păru că recunosc un glas. Mă apro-pia: — Parcă te-aș cunoaște. — Nu cred. — Totuși. După te-aș cunoaște. — După ce? După barbă? — Nu. După glas. Și... după ochi. — Ei Te înșeli. — Nu cred. Nu cumva ești... prin-țul Gion? — Asta! acum! — Mă mir că nu porți mînuși. Omul scuipă. Pe urmă îmi răspunse: — Am renunțat la ele. — Nu te mai temi de microbi? — Nu. — Va să zică... și dumneață... ca „mător al lui Iehova”... Cu pușcă... La potecă... Ucișag de drumul mare... De ce nu? Mi-ai țat moșia. A-bia cîștigasem procesul. — Intri-o zi va trebui să-l cîștig. Dacă s-ar putea... Dacă s-ar putea... fără să fii pedepsit... aș asasina-o pe prințesa. — Și de ce nu cutezi? Guy a cu-țezat. Și-a ucis mama. A aruncat vina asasinatului pe un spărgător oarecare. Pe Nenea-Cal. Și a scăpat. — Sîntem trei, cher director. Nu uita că sîntem trei. Șerban e un

vestitul și vechiul palat, locula normal prințesa Lilina. Prințul Gion trăia undeva pe la bariera Vergului. Prințul Aleco își închisese un modest apartament prin cartierul nou de pe lîngă podul Elisierie. Iar prințul Șer-ban vegeta într-o cameră mobilată, pe lîngă Sînta Vineri. Toți trei erau certai între ei și toți trei erau în cir-cotă cu prințesa Lilina. Pe moștenire Procesul în care erau angajați cei mai de seamă avocați ai baroului bucureștean dura de ani de zile și nu putea fi soluționat. — În fața înalților magistrați, în ziua în care procesul avea loc, și în fața sălii pline pînă la refuz, prințesa Lilina, scurtă și groasă, împodobită cu bijuterii străvechi, pe care suflă-ne că le purtaseră odinioară înaintă-sele ei de sînge, împărătesele Bizan-țului, striga: — Aceștia, domnilor magistrați, deși sînt fiii mei, nu-i mai recunosc. Prințul Gion! O lichea! O căzătură! Cum să-i încredințez lui partea de avere? Scrie, ca un zmlînt, la ziar. Prințul Aleco? S-a încrîdășit cu der-bedeii! Cu asasinii! Cit despre prin-țul Șerban, ce va mai pot spune? Toată țara, ce spun toată țara, toată Europa îl poreclește prințul Ecarte. Toți trei sînt nebuni, vnedici de leg-gat și de băgat în balamuc... Toți trei. — Lăa cuvîntul prințel Gion: — N-o credeți, domnilor magistrați. Prințesa Lilina nu are dreptate. E o bătrînă maniacă... Maniacă... Lăa cuvîntul și prințul Aleco: — N-o credeți, domnilor magistrați. Ne calomniază. Ca o mahalgalocă ordinară ne calomniază. — Oacheș și mărunțel, cu părul grizonat înainte de vreme, cu fața mincătă de nopție de nesomn, prin-țul Șerban grăia: — N-o credeți, domnilor magistrați. Nici nu merită să fie prințesa. Și nici nu este prințesa. Prinț a fost numai loică-meu. Doamna, — să mă leriați! — e o escroacă. A cules-o babaca de la mahală și-a fuleo-prințesa. E o escroacă... Intreține și peșii... Putem proba... — Magistrații se amuzau. Li lăsau pe avocații prinților să vorbescă. Și li lăsau să vorbească și pe avocații principesii. Tolerau și întreruperile prin-cipesii. Tolerau și întreruperile vio-lente ale prinților. Petreceau. Specta-colul avea hăd mai ales într-o vreme în care Circul Sidoli se închisese iar teatrele reprezentau melodrame iefine. Și aminau procesul. — La jurnalul unde lucram își făcea deseori apariția, către miezul nopții, prințul Gion. Îmbrăca haine vechi, po-sibile, însă periate, călcate proaspăt. În mîini purta todeauna o pereche de mînuși albe ca laptele. — Bonsoir, cher director. — Bună seara, prințule. — Ți-am adus un articolos. — Mi mulțeam. Deseori publicam articolele în care prințul Gion examina cu o rară competență problemele eco-nomice ale țării. Li făceam semn prințului să ia loc. — Mă scuzați. Nu pot. — De ce? — Mă feresc de microbi. — Dormi cu mînușile în mîni? — Da. — Și cînd scrii, tot cu mînuși? — Nu. Dar după ce termin de scris mă spăl pe miini cu benzină. — Trăgea din țigară și îmi spunea șop-tit: — Cher director, fii drăguț. Alîng-e-mă la mînașă. Măcar pentru un capufier. Cînd voi cîștiga procesul, cînd voi intra în posesia moștenirii, te răspătesc. Te iau cu mine în lume. Să vezi lumea. Să cunoști lumea... Ce știi dumneață? Ce-ai văzut dumneață? Scuza-mă... Nimic... sau aproape ni-mic... Dacă aveam timp, li stîrneam pe prințul Gion la vorbă. Trăise mult la Paris. Cîțiva din anii tinerieii și-i pierduse la Londra. Cunoștea bine Berlinul. Cunoștea și Roma. Și în toate aceste mari capitale apusene își făcuse o sumedenie de prieteni în așa zisa lume mare. De vremea aceea trăia prințul Canta. Moartea prințului făcuse ca întreaga moștenire să-i cadă, prin testatment, pe tot timpul vieții ei, prințesii. Iar prin-țesa fixase fiilor ei cite o pensie lunară, ceva-ceva mai mică decît lea-facelilor care încheidau și deschideau ușile palatului ei. Fiii, deși se dușmă-neau între ei, se coalizaseră și o dă-duseră în judecată. — Pornit pe vorbă prințul Gion își depăna amîntirile. Imi povestea des-pre Paris uncoi. Altfel, despre

stricat. Nu mă pot încrede în dis-creția lui. Cit despre Aleco, viseză el să facă niște asasinat. Inșă nu pentru moștenire. Aleco viseză să facă asasinat politice. Asasinat din acelea, nationaliste, patriotice, care se judecă la jurați și pe care nici o lege nu le pedepsește. Prințul Aleco rîves-te să joace un mare rol în țara romî-nească. Precum iluștrii strămoși. Crezi că s-ar putea să-l joace, cum direc-tor? — Anii trecuseră. Li pierdusem din ochi pe prințul Gion. Li credeam chiar ple-cat din țară ori pierit în învămășagul evenimentelor din anii războiului. — Prințesa trăia încă. Trăia și prin-țul Șerban. În aceeași cameră mobi-lată din cartierul Sînta Vineri. Cum vedeam, trăia încă, bărbos, îmbrăcat în cojoc și incins cu țel, în mijlocul „Marțorii lui Iehova” și prințul Gion care, în sfîrșit, cîștigase procesul. Inșă îl cîștigase abia cu trei ani în urmă, în acel martie în care țărani intrasera pe pămînturile boieresii și li se îm-părșiseră. Numai prințul Aleco pierise. — De glonț. Și în curtea unei închisori în chiar ziua în care camarazi li lu-verzi li asasinaseră pe primul ministru, pe omulețul cu monoclu negru. — P e prințul Aleco li nosusem în impre-jurări destul de ciudate. Cam pe la începutul activității mele gaze-tărești lucram în redacția unui mic ziar de știri. Nu-mi venise timpul să scriu la partea politică a ziarului. Aveam în grîja mea pagina a doua, în care încercam să înfățișez cu obiectivitate ceea ce se înțimpla pe țărmul il-terelor și al arilor. Scriam despre cărți. Despre expoziții de artă plas-tică. Despre teatru. Lucram destul de mult și puneam în munca mea rivnă și conștiințiozitate. Imi prețuiam și-mi stîmam citirile. — Se anunțase, cu mare tam-tam, un recital de dans la Teatrul de dramă. Cunoșteam pe cîțiva dintre înță-țiorii. Cunoșteam și pe sîntur care în seara aceea trebuia lansat ca un al doilea Serge Lilar și, primind un bilet, mă și dusesem la spectacol. — Lilarul de pe Dimbovia — un băie-tandru sîrjit, bălan, roșovan și nișel-uș buciat, purtînd numele bătrîn al boierilor Predoiian din Oltenia — n-avea nici o chemare. Era, în fond, viclenia unei mații stricate, dornică de senzații și de senzațional. Mi-am dat seama de ceea ce se înțimpla pe scenă după primul alert de oră. La început privisem sala. Erău adunați acolo oameni din lumea bună. Oa-meni din lumea „mare”. Într-o lojă îl ochisem pe Diplomat, pe Matei Cos-măbescu, subsecretar de stat la Jus-tiție... Patrona... Alături de această lume se mai aflau acolo o sumedenie de tineri porțiți mai de jos, care căutau prin toate mijloacele, dînd cu totul în dreapta și în stînga, făcînd temenele și compromisiuri, să ajungă și ei a li considerăți ca plă-cînd parte din propriedadă. — Pe la jumătatea spectacolului, la-casem scribit, hotărîi să trec la part sub făcere. A doua zi am rămas oarecum mirat. Mi se păruse mult timp că Bucureștii nu mai au pentru mine ascunzătorii, că nimic nu mi-e străin din cîșe se înțimplă. Cunoș-cusem și nyvia lui Matei Cosmă-bescu. Nu mi-o închinisem avîră atîtea fire. Ziarele, toate, în articole semnate de tot ce avea lumea bună mai deocheat, înălțau imituri noului Lilar, marelui, nemevăzutului dan-sator care era Mielo Predoiian... Unii îi cîntau picioarele. Alții mîm-psi li cîntau. Mulți îi slăveau mlădo-și-uși mijloc. Se găsiseră cîțiva eve-găseau calități pînă și țelei lui roș-covane nișel buciat. — Directorul ziarului mă chemă. — Nu scrii și dumneață despre noul Lilar? — Nu. — Se fac presluni să te alături corului. — N-am de gînd să scriu. — Ii expusei motivele. Mă înemăntă: — Scrie ce crezi. Sparge buba. — Mi-e greață. — Procedezi cum crezi. — Începură să se facă și asupra mea presluni. — Ai scris despre Mielo? — N-am scris. — Trebuie să scrii. — La patru sau cîinci zile după a-ceasta, aproape că nu mai puteam să scot capul între oameni, fără ca unul sau altul din mafie să nu-mi repro-șeze: — N-ai scris despre scumpul nostru Mielo? E un geniu... — Nu. N-am scris.

lumea Londrei. A Berlinului. Ori a Romei. Cînd va intra în posesia moștenirii... — Crezi că al să cîștigi procesul, prințule? — Intr-o zi va trebui să-l cîștig. Dacă s-ar putea... Dacă s-ar putea... fără să fii pedepsit... aș asasina-o pe prințesa. — Și de ce nu cutezi? Guy a cu-țezat. Și-a ucis mama. A aruncat vina asasinatului pe un spărgător oarecare. Pe Nenea-Cal. Și a scăpat. — Sîntem trei, cher director. Nu uita că sîntem trei. Șerban e un

SINȚA MARE

Incerca să-mi mângie mîna. Mi-o retrăseși și-l întrebai:
— În definitiv, aș vrea să știu ce dorești dumneata de la mine?
— Să scrii despre Mielo...
— Am să scriu.

După plecarea lui, într-adevăr, m-am apucat și am scris. Un articol scurt. Am făcut convențiile aprecierii asupra spectacolului și am pomenit și despre presiunile la care fusesem supus câteva zile. Articolul era destul de decent. Și tot timpul cit îl scriesem îmi stăpîneam minia. Se strecuraseră însă printre rîndurile cîteva aluzii. Nu pussem nume de persoane. Dar fap-tușeam gresiala de a zugrăvi în cîteva cuvinte unele stuiete ușor de recunoscut de lumea în care se învîr-teau.

A doua zi, pe la zece dimineața, am auzit soneria zbrîmbînd neobiș-nuit de lung.

Poșta nu putea fi. Pentru poșta se află jos, la intrare, o cutie cu numele meu. Prtelei care să mă viziteze acasă n-aveam. Am pus un halat pe mine și m-am dus să deschid. Cu mirare am văzut că la intrare se aflau doi fîrîngăi cu jobene pe cap și îmbrăcați în frac. În mîini, ca și prințul Gion, impecabile mănuși albe. L-am poftit înă-untru, cerîndu-mi scuze că, venind pe neașteptate în casa mea — cu totul pe neașteptate — îl primesc în halat. Tinerii au intrat în odaia în care îl poftisem. Au refuzat să la loc pe fotolii. Mi-au întins cărțile lor de vizită. Pe una dintre ele am citit: „Prince Aleco A. Canta”. Pe cealaltă: „Prince Dêmêtre I. Catar.”

— Îmi pare bine de cunoștință. Câ-rei întîmplări datorez solemna dum-neavoastră vizită?

— Îmi venea să rid să mă prăpă-des. Dar m-am păstrat firea.

— Domnule... prietenul nostru...
— Îmi spusere numele nenorocitului de dansator.

— Da... a fost colomnat de dumne-voastră la ziari. Vă rugăm să vă alegeți din marțori onorabili și să-l in-sarcinați să la contact cu noi.

— În ce scop?

— Prietenul nostru... Domnul Mielo Predoiانو...
— Ce l-a împingut?

— S-a simțit profund insultat de aprecierile pe care le-ați făcut asupra artei sale. Și va provoca, prin noi, la duel.

— A.L. Dansatorul mă provoacă la duel?

— Da, domnule. Așteptăm în timp-pușcrit de codul de onoare mar-torii dumneavoastră.

— În regulă. Și acum, vă rog să polțiți afară. Urgent... Că-mi sare fîndăr...

— Domnule!

— Afară! Pină nu mă supări!

Au plecat. N-a trecut o oră, abia apucasesm să mă bîrbieresc și nici măcar să mă îmbrac, cînd lărași mi-a înnebunit soneria.

În pantaloni și în cămașă, fără guțer la gît, m-am dus și am deschis. Acum se aflau la ușa mea pa-tru jobeți. Pe cele patru capete, pa-tru fracuri. În cepe opt mîini, opt mănuși albe, ca scele laptelui. M-au salutată solemn. Cu solemnitate le-am răspuns. L-am poftit în casă. L-am rugat să la loc pe fotolii. Nici nu aveam attea. Băieții au rămas ri-gizi în picioare. Au pus pe stîcra care acoperea biroul meu, patru cărți de vizită. Nu m-am mai ostenit să le citeșc. Gray l-am întrebât:

— Cărțile de vizită le văd. Nu înțeleg rostul onoarei pe care mi-o faceți, căcîndu-mi pragul.

— Domnule... a spus unul dintre ei — eu și cu domnul sintem mar-torii prințului Canta. L-ați poftit afară din locuința dumneavoastră. Prințul se scoțese insultat și vă provoacă, prin noi, la duel. Potrivit codului onoarei și în timpul prescrip-tor de acest cod, vă rugăm să ne trimiteți, încă în cursul zilei de astăzi, marțorii dumneavoastră.

— S-a făcut. Mă voi conforma do-rințel prințului Canta.

Cei doi s-au retras, către ușă. Au rămas în apropierea biroului, în pic-toare, ceilalți doi. A luat cuvîntul unul dintre ei.

— Domnule, acum cîteva ore, în această casă, dumneavoastră ați poftit să lasă afară, într-un chip neobiș-nuit, pe elenul nostru, prințul Catar. Cum desigur vă închipuiți, prințul Catar se scoțese insultat și... vă provoacă, prin noi, la

duel. Vă rugăm deci ca încă în cursul zilei de astăzi, conforma prescripțiilor codului onoarei, pe care lărașe do-lică că le cunoașteți, să ne trimiteți marțorii dumneavoastră, pentru ca împreună să stabilim, cînd, la ce loc și cu ce arme trebuie să aibă loc du-elul dintre dumneavoastră și elenul nostru, prințul Catar.

— Alteleva mai doriți?

— Na.

Am apucat de spețete un scaun. M-am dat cîțiva pași îndărăt. L-am ridicat deasupra capului și am rîcî-nit:

— Alară... leșiți alară... Cîrcaba-licior... Alară...

Fîrîngăii s-au retras de-a-ndaratelea, iar eu le supravegham mișcările, cu scaunul deasupra capului, pen-tru a-l arunca, la timpul potrivit și exact în capul în care trebuia. Unul dintre ei, înainte de a închide ușa după el, mi-a spus:

— Veți face consecințele, domnu-lee... Veți face consecințele. Ne vom noi întîlni cîndva, pe barlade, față în față. Noi facem și polițea. De drept...

A închis repede ușa și l-am auzit coborînd grăbîți scările. Am deschis ferestra și, pe cînd leșeau din casă și se îndreptau prin curte spre poartă, le-am strigat:

— Oarba!

S-au făcut a nu mă auzi. M-am îmbrăcat repede și am plecat de a-casă, gîndind că dacă mai stau o jumătate de oră, mă pomenesc cu încă patru provocări la duel. M-am dus în oraș să-mi iau, cu înțelzire, ni-cul dejun. Pină să știu servit mă gînde-am, rîzînd de unul singur, ce mă voi face cu attea dueliuri pe cap. Mi-ar fi fost ușor să primesc iniția provocare, să mă amuz puțîn cu dan-satorul boier, împingîndu-l. În glu-mă, cu vîrșul săbiel. Nu mi-ar fi fost greu să-l întep nici pe celălalt.

În după-amiaza acelei zile, căuta marțori. Găsi la cafenea doi pen-sionari, binecunoscuți ca oameni de societate. Le incredinții cărțile de vizită și-i rugai să la, rînd pe rînd, contact cu numerușii mei adversari. Unul dintre ei, Lecu, maior în rezervă, luînd lucrul în serios, mă întrebă:

— Ce armă să propunem? După codul onoarei, ca unul care ai fost provocat, ai dreptul la alegerea ar-me.

— Propuneți sabia, pistolul, to-porul, domagol sau — eventual — cuțitul. Mai știu să mă bat și cu alte arme, dacă nu cad de acord cu nici una din aceste sugestii.

Hotarîm și ora la care ne-am pu-cuțat înțînî seara, ca să-mi aducă re-zultatul întrevederilor. Ne dădurăm întîlnire într-un restaurant.

— La opt e bine?

— La nouă. O să avem de furcă cu lista asta de domnșori.

Plecară amuzăți de întîmplare să-l facă datoră cu vrednicie. Seara ne înțînîm. Erau și ei îmbrăcați în frac și cu joben. Fierbeau de indig-nare.

— El, ce armă au ales?

— Închipuște-ți: vor duel; toți vor duel. Dar...

— Le-ați eșalonat pe mai multe zile?

— Nu-am eșalonat nimic.

— Pentru ce?

— Închipuște-ți, domnule... Vor duel cu pistolul.

— Foarte bine. Aveți ceva împo-trivă? Pistolul e o armă convenabilă. O să fac în noaptea asta ceva exerciții. Nu am mai tras de mult la fiță.

Cum marțorii solomni tăceau so-lemn, am repetat întrebarea:

— Aveți ceva împotrivă? Spune-ți-mi.

— Avem. Au propus ca dueliurile toate să aibă loc numai de formă. Numai pentru ochii lumii. Sînt nese-rișoi.

— Pe trîsteele și sila mea căzută cîțiva stropi de veselie.

— Cum de formă? După cîte știu, du-elul e duel. Codul onoarei...

— Vor lupta cu pistolul, dar în pistoale să nu fie gloanțe...

— Cum?... Fără gloanțe? Nu se poate. N-are nici un chibritoz.

— Ba se poate, îmi spusese totu-mor Lecu. În locul gloanțelor se pun boabe de mazăre... Spun că e destul pentru spălarea onoarei lor.

Uitai că sînt îmbrăcați în fracuri și că păstrează jobenele pe genunchi. Mă răstii la ei:

— Nu cumva ați primit?

— Cum o să primim? Sîntem oa-meni de onoare, de societate. Ne-am certat. Pină la armă, l-am insultat.

Al doilea marțor al meu, unul Lefe Pietreanu întregi spatele maiorului în rezervă:

— Fiecare dintre marțorii cu care am luat contact ne-a și trimis, la do-micilia, provocarea la duel.

— Scoșeși birle din buzunar și sco-șeși și stîloul.

— La să facem socoteală cîte dueliuri o să aibă loc: unul între mine și prințul Aleco. Unul între mine și prințul Catar. Patru între mine și marțorii celor doi. Va să zică, nici mai mult, nici mai puțîn decît șapte dueliuri. Am scăpat iel-tin. Dumneavoastră de cite dueliuri și făcut rost, însulînd pe marțorii adversarilor mei?

— Păi... să le socotim și noi.

Scoțură și alară că fiecare dintre ei, birlele aveau de purtat nici mai mult nici mai puțîn decît zece dueliuri. Mîncarăm bine. Lecu ne vorbi despre dueliurile pe care le avusesc, ca tînăr ofițer, pentru femei, prin ora-șele de provincie.

— Dueliuri adevărate, domnule, cu floreta. Pe cîji nu l-am întepat.

Întîmne mîna peste masă, ne-o ar-ătă, se lăudă cu ea.

— Eram în avantaj. Am mîini lungi. Ca un uragîntun.

Ne făcu și mărturisiri intime.

— Sînt pîros. Ca un uragîntun. O curiozitate a naturii. Aveam mare succes la moșierese. Mi se dusesse vestea. Voiau să mă vadă... natur.

Se luau la întrecere...

Zelosi. Își căutără marțori și îi ru-gară să se comporie astfel încît să nu mai să încurcatură. Schimbările de cărți de vizită și tratativele durară mai mult de trei zile, partea onorabilă de noi neconcepînd să se bată decît cu boabe de mazăre. Nu izbîrîm să ajungem la nici un rezultat. Ca-fetelele uiaua. Uiaua și localurile de noapte. Din toate părțile carpeau în-terbarile:

— Ei? Cînd? Pe cînd?

Femeile începură să-l privească cu interes nu numai pe prinți, dar și pe vișnicii mei marțori. Faima lui Lecu creșea.

— O să-l împuște pe toți, maioral.

— Ba o să-l spîntece. Tîne să se bată cu sabia.

Pină la urmă minnații mei mar-tori corară sînt ziaristului Dedeon, de la „Gloabal” și el fost ofițer de cavalerie și în tînerete mare duelgic.

— Nu există ieră. Trebuie să recurgem la stratagemă.

Cum era bine cunoscut, îi polți pe toți în sala de marțori a zia-riului „Gloabal”. Participai și eu. Discuțiile durară o noapte. Nu se pu-țu ajunge la nici o încheiere, ad-versarii pînă să ne batem negreșit, pentru că altele onoarele lor rămî-ne pălîni. Cu ne batem așa cum propun eu. Cu boabe de mazăre... Cum obis-neșcu oamenii din „lumea bună” cînd își prindeau nevestele în naturile al-tora ori cînd se însulțau la mesele de joc... Cu boabe de mazăre... Ajun-geam. Nu era potrivit să se lase ei, băieți de familie, măcărăriți de un fî-rîno!

Spre ziuă, cînd discuțiile erau mai înfierbîntate, fiecare vorbea și nimeni nu mai asculta. Dedeon se urcă pe o masă și scoase din bu-zunar codul onoarei. Cîit un arti-col în care scria, negru pe alb, că de-că adversarii au sînt de vorbă între ei, însulța nu mai poate fi scoțită însulță și dueliul nu mai poate avea loc. Rămăseră toți cu gurile căscate. Nu se așteptau la lo-vitură.

Alexandru Bel, unul dintre mar-torii, fîu nelegitim al unui vestit ge-neral și fost o vreme magistrat, se ridică și vorbi pe cînd loți ceilalți tăceau rușinat. Făcuseră alita tapaj cu codul de onoare! Dedeon le dove-dișcă că nu-l cunoșteau.

— Domnule Dedeon, ne-al înșelat. Al fotosi bu-na noastră credință pen-tru a ne trage pe sloară.

— Cum? — rîcîni Dedeon. Cum, bastardule, mă însulți la mine în casă? Îți voi trimite marțori. Acum. Pe loc.

Ne respirăm. Dimineața furăm polțiți să asistăm, în pădurea Bă-neasa, la dueliul care avu loc, în-tr-adevăr, cu floreta, între bastardul generalului și năbdătosul ziarist.

În searele alia rășărit com-batanții își dezbrăcără hainele, își scoaseră cravatele și rămăseră în cămașă. Incerară, și cînd, flexibilită-

tea floretelor. Patru marțori, îmbră-cați în frac și joben, așteptau so-lemni deoparte. La cîțiva pași, purtînd fiecare o trusă medicală în mîna, do-ctorii. Marțorul care conducea lupta se dădu în lățuri cîțiva pași.

— Gata. În gardă. Începeți!

Dedeon, impulsiv, violent oîn fire, se repezi asupra adversarului său, angajîndu-se într-o curăcă care-l ve-neia mai la îndemînă. Potrivnicul său eschivă lovitura, printr-o paradă pu-țin obișnuită, stingăce, Dedeon își reinnoia atacul. Zadarnic. Celălalt pă-rea nevîntat cu minuștea floretei, dar izbuzi și de astă dată să pa-reze. Lupta dura astfel de cîteva mi-nute cînd cel ce conducea dueliul strigă:

— Atîns! Opriți!

Cei doi se opriră. Fiecare își puse floreta la subsuoară și își pipăi piep-tul. Își oceretară, cu atenție, mi-nișle. Nedescoperind nimic, se uitără întrebători la marțori. Mă apropiai să văd ce se întîmplase. Doctorii, între timp, mi-o luseră înainte și ex-amînau pe cei doi.

Unul dintre ei scoase din trusă o luptă puternică și o fiu în dreptul încheieturii mîinii lui Alexandru Bel.

— Priviți, domnilor. Clientul nos-tru a fost rănit.

— Onoarea e satisfăcută, — de-clară sentenșos marțorul care con-dușese lupta. Domnule... a fost atîns la mîna.

— Într-adevăr, privind cu atenție prin luptă, izbuzi să deslusec pe încheie-tura mîinii lui Bel un punct roșu.

— Onoarea e satisfăcută, repetă și celălalt marțor.

După un scurt conciliabul între ei, marțorii se apropiară de cei doi ad-versari și le șoptiră ceva la ureche. Combatanții aruncară floretele și-și detera mîna. Dueliul avușese loc.

La cîțiva ani după acele întîmplări mă aflam, într-o noapte tîrzie, pe Lipscani. Sorbeam un șvarț fier-be și scriam ceva. Se apropie de mine, mă salută și mă rugă să-i îngîm să la loc la masă. Alexan-dru Bel. Mă mirai și-i satisfacui dorința. Avea ochii tulburi, fața nera-să, hainele pe el motolotele. Părea stîmjenit. Își arunca mereu ochii spre intrare.

— Să nu fi se pară cludat ceea ce vreau să-ți spun. Știu... Te-am cu-noscut atunci, cînd cu dueliurile... Mafia lui Cosimbesc... m-a nenorocit. Înli m-a irițt în mociră. Pe urmă... în politică. Am suferit totă viața. Mi s-a strigat mereu „bastardule”. Tatăl meu, generalul, m-a recunoscut abia pe patul de moarte. Am crescut înțig fustelee mamei. Am o dragoste la mahala... Și un copil, un băiat de doi ani... Alexandru... Mama nu mă lasă să mă căsătoreșc. Fiul meu... Se va spune și despre el că e bast-ard... Sînt hăituit. Au să mă prîndă. Poate au să mă împușce copolui lui Armand...

— Cu ce aș putea să-ți fiu de folos?

— M-am gîndit. Să-ți dau adresa femeii. Dacă mă împușcă, și ai gri-jă de bălăutul meu... De Alexandru... De bastardul meu...

Intrară în caleenaua misiunii doi clienți care i se părură suspecți. Se ridică.

— Poate ne mai întîmîm altă dată. Îl gretăseră chiar în noaptea aceea. Peste o lună murea împușcat, odată cu prințul Aleco...

lui. Cunoștea toate tainele, toate chi-chițele eliselor politice. Îl telefonai spunînd că aș dori să-l văd. Peste zece minute mă primii. Se inserase. Omul scria la birou.

— Ce mai faci, nene Micule?

— Stai jos... Să-ți servesc un li-chior. Ajută la distrugerea organis-mului. Scurtează viața.

— Îmi servi lichiorul. Îmi servi și o cafea. Avea fața roșie. Congestio-nală. Vinele gîtului umflate, gata să plեսnească.

— Ce scriai?

— Volumul al doilea din „Insem-nările lui Nicodim”. Ascultă!

— Îmi cîi cîteva pagini în care cu-vintele botovanoase, aspre, se înche-gau în fraze viguroase. Eram atent, însă nu eram în stare să gust savoa-re povestirii. Stiam ca pe ghimpi.

— Ce zici?

— Foarte bune pagini.

— Să-ți mai ctesc.

— Aș vrea să vin peste două-trei zile, nene Micule. Acum...

— Parcă eu nu știu pentru ce ai venit la mine!

— Spune-mi, te rog, este adevărat ce scriu ziarule?

— Omul hohoti.

— Do Mache? Că depune mine jurămîntul? Cînd o face popul pere... Coroana șie că e cu toate desdărări-le lui vîleștii, omul de manevră al lui Maneu. Îi tine bine în gheare Maneu pe toți ai lui... Bietul Mache...

— Dă-mi o indicație. Numai o in-dicație.

— Bine, mă, iți dau. Una singură. Adică, nu, două indicații am să-ți dau. Dar să nu ație nimeni ca ai căloat astăzi pe la mine. Mă juapoie de viu Buzatul. Pregătește trîsnetu-l...

— Bănu! Dar nu știu anume cum.

— Nu mă iții, pot să-ți spun că alita timp cit Buzatul este pe tron, Mache nu va fi niciodată prim-minis-tru.

— Nici Maneu?

— Cu atit mă puțin Maneu.

— Bine, dar pe liberali nu-i mai poate păstra. S-au uzat.

— A renunțat la formulă. Deși îl vine greu să se despartă de Guță. Numai că n-a mers în patru labe în fața Buzatului. Aproape cinci ani i-a lîns scările. Și nu numai scările i le-a lîns...

— Atunci?

— Fă-ți drum pe la Moga. Chiar acum. Probabil că n-ai să-l poți vedea. E în conciliabul. Aruncă-ți nu-mai o privire în anticamera lui. Ai să te lămușrești în parte. Peste vreo trei ceasuri treci pe Mintuleasa. Și dacă poți, la pe dracul în patru și intră la Bloc.

— I-am mulumit și am plecat. Am luat o mașină și m-am repezit la Moga, pe Berzei. M-a întîmpinat unul din șefii de cabinet.

— Pot să-l văd pe...

— Nu. E indisponibil.

— Și îmi făcu cu ochiul.

— Dar pe cel care așteaptă în an-ticamera pot să-l văd?

— Asta da, avînd în vedere că nu-l ești prea anticapit patronului.

— Mi-a deschis ușa. Am văzut în an-ticamera lui Moga patru frunțași na-ționali-fărăniști dintre cei tîneri. Le-am dat bună-seara. Le-am suris și am plecat.

Unul, oțlean gras și gros ca o butie, s-a desprins de lîngă șirșitul cu care lăfășuia pe șoptite și s-a luat după mine.

— Te rog... Te rugăm... Să nu faci nici o indiscreție... O să...

— Nici o grijă, domnule Potifcosu... Nici o grijă...

Peste vreo două ore mă aflam la Bloc. Mi-a deschis un fecior în livrea. Bloc finea casă mare.

— Ce doriți?

— Aș vrea să vorbesc cu banche-rul, cu domnul Periclee Bloc...

— Imposibil...

— Numai să-mi arunc ochii în an-ticamera...

— Și am întîns omul de la ușa un puțîn de bancotele ghemuite.

— Poțitiți, cucoane, dar repede.

— Am văzut acolo pe Moga cu pa-tru-cinci dintre oamenii lui. Și iam văzut și pe celălalt național-fărăniștii. Am întrebant pe omul în livrea:

— Domnul Bloc nu e acasă?

— Trebuie să pice dintr-un mo-ment într-alul.

— De la Palat?

— Chiar de la Palat.

M-am dus la gazetă și am scris un reportaj pe care l-am întitulat: „Domnul Ion Machea mai departe de putere decit oricînd... Palatul nu adopta o soluție senzatională”.

Nu am indicat în cuprînsul repor-tajului care soluție anume, pentru că

buteau să-mi aducă nici o știre nouă. Pe la șase veni unul dintre ei.

— Ei, ce se întîmplă? A deus Ma-tache jurămîntul?

— Nu. De astăzi dimineață dăm ocol Palatului. Buzatul n-a primit astăzi în audiență nici un om poli-tic.

— Mă apucă să-mi scriu obișnuitul articol cotidian. Pe cînd mă aflam în toiu lucrului, sună telefonul.

— Aș vrea să vorbesc cu domnul Lăscăruș.

— Aveam un redactor-reporter care purta acest nume.

— Domnul Lăscăruș nu vine la gazeta decit după ora opt.

— N-ai putea să-mi spuneți unde să-l gășesc?

— Nu știu.

Peste cinci minute, din nou sună telefonul și auzii în aparat aceeași voce.

— Pot să vorbesc cu domnul Lăscăruș?

— V-am mai spus, domnule. Dom-nul Lăscăruș nu vine la ziar decit după ora opt.

Peste alte cinci minute în receptor aceeași voce întrebă:

— Domnule, pot să vorbesc sau nu cu domnul Lăscăruș?

— Îmi pierdui răbdarea și, injurînd, pusei receptorul în furcă.

Tocmai cînd terminam articolul în-tră Lăscăruș. Îi rideau, în cap, ochii cafenii, lunguroși.

— Știi pe cine ai injurat la tele-fo-n?

— Pe unul care te căuta și care insistă necuviîncios să te scoot din pă-mînt, din piatră seacă.

— Ai făcut-o fiară. L-ai injurat pe Simin.

— Să-l fie de bine. N-am vorbi niciodată cu el la telefon. Nu l-am recunoscut vocea.

— Și-l mai injurāi încă o dată.

Lăscăruș insistă:

— Domnule, știi pe cine ai injurat?

— Păi îmi spusere pe Simin.

— Da, dar nu știi ce funcțione in-deplinesc în statul nostru Simin la această oră. A deus jurămîntul la Palat. În guvernul Moga-Muza. Sub-secretar de Siat la Interne, însărcinat, între altele, și cu cenzura.

— Îmi cîi lista guvernului.

— E autentică, sublinie Lăscăruș. Oficiată.

În timpul nopții avură loc manifes-tații ale cămășilor albastre. Fură sparte capete și jefuite magazine. În chiar seara depunerii jurămîntului se fiu prima sedință a consiliului de miniștri. Se suprimă presa din Sărîn-dar.

A doua zi frații Măndilă, din Tur-nu, îmbrăcați în cămași albastre, nă-văliară la o oră de statură de matinală asupra recepției, îmi clomăgîri oamenii de serviciu pe care îi găsiră făcînd curățenie. Îmi sparseră telefoanele. Ruperă mesele și scaunele. Făcără fîndării geamurile de la ferestre. Și, cîluimea! Îi bătură măr pe prințul Gion pe care îl găsiră dormînd, in-tîns pe masa reporterilor.

Începu, cu ajutorul cîtorva naționali-fărăniști, guvernarea dementă, de pa-truzănie de zile, a guvernului fascist Moga-Muza.

E mult se prăvălese peste noi, lumurie, noaptea. Vîntul conti-nuă să se repeadă asu-pra noastră. De mult se uscaseră caii, după trecerea lor prin revă-rășite.

— Ne-ai vorbit bine. Frumos ne-ai vorbit. Ne-ai vorbit din inimă. Ne-ai făcut să ne amîmîm de istoria noastră lungă și de suferințele noastre. Ne-ai vorbit și ne-al făcut să plîngem. Am fi cu voi. Toți am fi cu voi. Dar nu punem-ni putere să fim cu voi? Noi vrem să vindem pinza. Și voi nu ne lasați să vindem pinza. Vreți ca statul să vindă pinza. Noi vindem stambă. Vreți ca statul să vindă stambă. Noi vindem cuie și scînduri. Și voi nu ne lasați să vindem cuie și scînduri. Noi vrem să vindem biruri. Și voi nu ne lasați să vindem biruri. Voi vreți ca statul să vindă birurile.

Negustorul vorbi mult. Și toți îl ascultară. Și nici unul nu lacărăm. Îl ascultară făcînd. Pe urmă se ridică un tînăr să-l combată și pe rînd. Și oamenii îl ascultară și pe tînăr. Și nimic nu mai grăi. Hără-ni se spusese nimic. Parcă nici tî-nărul ridicat dintre ei nu le spusese nimic.

Plecai. Cîțiva băiețandri și cîteva fete veniră în jurul meu.

— Să nu te superi de ceea ce fi-au spus bătrînii. Poate că au dreptate. Poate că nu au dreptate. Noi, oamenii tîneri, sintem cu parti-ul. Sintem cu tovarășii care te-au trimis pe dumneata aici. Bătrînii... pe unii vom izbuzi, desigur, să-i convingem. Pe alții...

Abătut, mă despărții de ei și ră-șăcîi îndelung și singur prin oraș care începuse să doarmă. Ajunsesem, aproape fără să-mi dau seama, pe o uliță făturalnică. Îngustă era ulița. Casele mîntăie, sîrmele și înghe-sutele unele într-altele. Deasupra vîz-duhul era fumuriu. Puțîn mai tîrziu avea să răsără luna. Se vedea către Răsărit o geană de lumină roșiatică. Dar pe uliță domnea, fumurie, noap-tea.

Deodată se desprinsse de lîngă o poartă un om de statură mărunta. Se apropie de mine. Mă privi, cău-tînd să-mi vadă fața cit mai bine.

— Pe aici, domnule... Pe aici... Dacă vrei să mergi, pot să te duc. Îmi sfîrși curiozitatea.

— Du-mă.

Făcurem cîțiva pași. Se oprî. Bătu discret într-o înalță poartă de lemn. Poarta se deschise și cineva scoase fața.

— Ai Tu ești?

— Da. Îl aduc pe dumnealul...

Omul se uită în dreapta, se uită în stînga. Mărmîntul îi șopti:

— Nu e nimeni pe stradă. M-am uitat cu bine. Nu mai e nimeni.

Străbăturăm curtea. În fund zăcea în umbră o casă lungă, seacă, cu ferestre întunecate. Venea dintr-a-coloro către urechile mele un zumzet stîns. Mărmîntul dibui butonul soneriei. Apăsă. Și ușa se deschise.

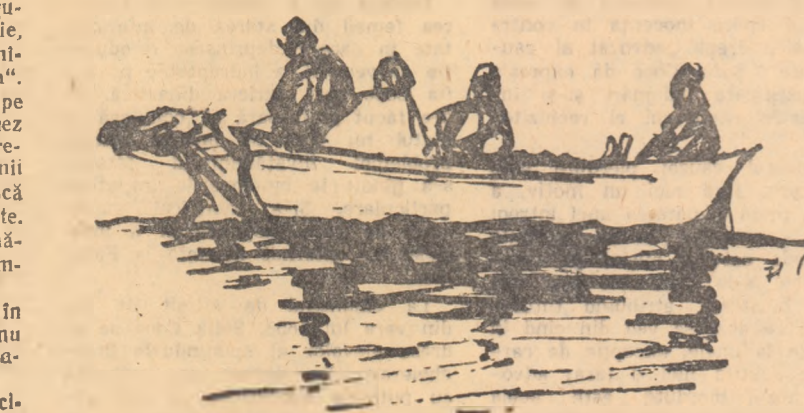
Cel care o deschise întrebă pe mă-runțel:

— Ai Tu ești?

— Eu l-am adus pe dumnealul aici. După cerea.

Coborî cîteva trepte în atreul slab luminat. Cînd o nouă ușă fu deschisă în fața mea, omul care mă adusesse pînă aici, mă împinse înăun-tru. După felul în care cei aflați acolo se uitau la mine înțeleși că pe fața mea se scrisese o mare mirare.

Zaharia Stancu

Ilustrații de FLORICA CORDESCU

PÎINEA LA LOC FIX

Am devenit născuitori. Se potrec sub ochii noștri drama îngrozitoare și nu le mai luăm în seamă. Bieții lingăi sînt în impas și noi ne vedem liniștiți de treburi, mîntăm cu poftă și viziunea Tosca la cinematograf ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Lingăii trăiesc marea tragedie a vieții lor.

Pîinea cea de toate zilele nu se află la loc fix.

Bună, reea, dar să fie la loc fix! Neagră sau albă, să fie la loc fix!

De seacă sau de grasă... dar pentru numele lui Dumnezeu, să nu-i mai batjocorim cu cinism, să le așezăm pîinea la loc fix. Să le așezăm pîinea la loc fix, așa cum așezăm lingăi pentru pasările cerului.

Ce-au ajuns sarmăni noștri lingăi! Să se plimbe de colo pînă acolo ca niște saltimbanci nemorocii, ca niște țigani de cătră. Au ajuns pînă acolo încît un amărît de pechiniez le creează complexe de inferioritate: pechiniezul ține undă găsește dimineața strachina cu pîine înmuiată în apă, lingăul nu.

Nu e revoltător?

Cumso de multă vreme un lingău. Nu e diletant, dar totuși o duce prost. Din ce în ce mai prost. Zilele trecute și-a vîndut motocicletă. Când îl văd fața străvezie, slăbit și galben de atîtă omenească foamă, mi se face milă de el, și atunci îi dau voie să mă compare cu Caragi-

le și-l invit să împartă cu mine ciorba. După ce-mi spulberă ciorba. Îl asigur că eu sînt aproape nimic în comparație cu Caragișle și-l arunc afară în stradă.

Lingăul nu dezarmează. În speranța unei cafele, cîntă toată noaptea serenade sub fereastra mea.

— Caragișle e un pigmeu...
De dimineață pînă seara viața lingăului e un chin nesfîrșit.
— Pe cine să ling?
Nimeni nu-l ajută.

Toți trec nepăsători, ca oțelul pe lingă biserică.

O tempora, o mores!
Pe nimeni nu-l doare că la doi pași de el o inimă de lingău suferă, se zburcă, imploră ajutor.

Își dilată narile ca să phicească de unde vine mirosul de franzală acădată în lapte, bine rumenită. Lingăul are în el toate ideile, de la Schopenhauer pînă la Marx: el crede cînd în Schopenhauer, cînd în Marx, după cum crede și stăpînușii plini. După miros cunoaște și stăpînușii și flozofia. Îl miroase pe Schopenhauer cale de o poștă. Tot așa și pe Marx. Mirosul plini și al stăpînușii îl intră în creier și în inimă: îl cuprinde toate mădularile; apropierea plini îl înnebunește.

Crede că mirosul de pline caldă pornește din cabinetul directorului. Îl ling pe director. Spre mirarea lui, directorul dă din umeri nedumerit; n-are nici o coajă de pline, și chiar dacă ar avea, n-are chef să l-o dea. Pleacă mai departe. Lingău adjunctul. Adjunctul are, dar o mă-nină singur și fărîmăturile le așez-

ză pe fereastră pentru pasările cerului. Își mută țatra și limba pe alte meleaguri. Lingău pe al doilea adjunct arătîndu-și mirarea că n-a fost numit încă ministru.

— Ia o felie... spune al doilea adjunct, mai milos din naștere.

Al doilea adjunct e caprine de teamă și l-o smulge din gură.

— Păi te-am lins pe degeaba? se indignează lingăul pe bună dreptate.

— Gura! răcnește al doilea adjunct cu pasiunea pe care numai perspectiva unui vot de blam o poate stîmni.

— Lingăule!

M-a vizitat ieri dimineață vicepreședintele filialei lingăilor din Tr. Măgurele. După îndeplinirea formalităților de rigoare, adică după ce-ăzăz indignarea pentru faptul că n-am fost încă distins cu Premiul de Stat, își descarcă inima:

— Lingăii sînt într-o situație deplorabilă. Mulți dintre ei sînt bolnavi de tuberculoză. Mortalitatea infantilă e în continuă creștere. Președintele filialei noastre a fost nevoit să demisioneze. A intrat în cîmpul muncii și se ocupă cu demagogia. Dacă nu se iau măsuri radicale, pierim. În vremuri „normale” era mai simplă. Știam pe cine să lingem. Faceam dintr-un sublocotenent prădit un Napoleon Bonaparte, dintr-un babornău o Greta Garbă, dintr-un agramat un Petrarca, ne luam pîinea, o lingeam cu unt și o mîncam cu poftă. Acum e o harababură intolerabilă. Nu știm pe cine să lingem. Nesiguranta e drama noastră.

— Și ce dorim?

— O nimica toată... Nu cerem mult de la viață. Să știm pe cine să lingem! Să nu pierdem timpul de pomana! Să nu ne plimbăm zadarnic de colo pînă acolo. Pîinea să fie la loc fix!

Are dreptate bulibașa lingăilor.

Să avem curajul s-o recunoaștem deschis:

— Am greșit!

Or fi ei lingăi, or fi ei bunii de puși la zid, dar să nu uităm că au și ei o amantă și o motocicletă, vor să vadă și ei un film cu Silvana Pampanini și să bea un pahar de vin la „Pescarus”.

Să nu-i mai chinăm!

Pîinea la loc fix!

Uraaa!

Teodor Mazilu

Desen de JULIAN OLARIU

Ești uimit să afli că Valentin Kataev are 61 de ani! Literatura sa este scîldată de o asemenea undă de tinerețe, încît pe autor îl bănuiești lînar, supus încă zburdănițiilor juvenile. Kataev este un polyvalent, egal cu sine însuși în modalitățile variate ale personalității sale. Debutază ca poet și se realizează în roman, literatură pentru copii, teatru, publicistică satirică. Pe toate aceste cîmpuri de activitate aduce vervă, fantezie, umor și intuiție psihologică. E spiritual, dar supus lirismului. Ironia corectează uneori avîntul sentimental. Alături de aciditate și poezie adolescentină — e ciudat și fermecător. „O piatră în depărtare”, „Fiul regimentului”, „Gvardia cercului” se citesc cu plăcere mereu înnoită.

„O zi de odihnă” este o farsă. Scriitorul, bun meșteșugar, cultivă comical de situații, nu ostensează că creeze peripeții, dovedind invenție fertilă și simț al ritmului scenic. Kataev nu reneacă farsa tradițională și ar fi dificil de demonstrat lipsa de grațiozitate a multora dintre glumele care răsună pe scenă. Dar... Dar... „O zi de odihnă” nu e o simplă invitație la ris. „O zi de odihnă” elogiază cu discreție și inteligență calitățile morale ale oamenilor sovietici. Ce se întîmplă în piesă? La casa de odihnă „Intre brazi”, aflată în apropierea Moscovei, sosesc Zaițev, bătrînel simpatic, excelent personaj de comedie. Zaițev vine aici în căutarea lui Mișov, care, tabietliu, își petrece cu regularitate ziua de odihnă la „Intre brazi”. Calea pe care o străbate simpaticul Zaițev pînă obține să se întâlnească cu Mișov constituie traiectoria comicului în piesă. Kataev, bineînțeles, spre exasperarea satisfăcută a spectatorilor săi, face tot ce e posibil — și cite lucruri sînt posibile în lumea farselor — pentru ca să întîrzie această întîlnire. „Cercul viciuos” al peripețiilor este excelent construit. Lui Zaițev i se interzice să vorbească cu Mișov pentru că locatarii casei de odihnă nu pot fi stîngerii cu chestiuni de serviciu. Deci, Zaițev recurge la o stratagemă nevinovată care declanșează însă o succesiune de încercări. Se dă drept soțul vestitei Clara Ignatiuc și, ca atare, este primit cu fîrtești onoruri. Dar... această sosese pentru ca să se întâlnească cu soțul ei. Personalul casei de odihnă o informează că acesta (Zaițev) a și sosit. Adevăratul soț își face și el apariția, află de existența încă unui soț al soției și face

CRONICA DRAMATICA

V. KATAEV: „O zi de odihnă” (TEATRUL ARMATEI)

scene de gelozie. Apare bineînțeles soția lui Zaițev care își imploră juna „rivală” să nu-i răpească bătrînelul soț. Există un el treilea cuplu care contribuie la complicarea intrigi — cuplul Dudkin. Dudkina, singurul personaj tratat cu o ironie mai puțin binevoitoare, își inventează o pasiune pentru Mișov și-l comunică acestuia — că soțul ei, distratul profesor Dudkin, va veni să apere onorarea soției sale. Mișov, cuprins de panică, se ascunde și deci nu poate fi găsit de Zaițev. Și ceea ce era de așteptat se produce: pînă la urmă apare și Dudkin însuși. După ce epuizează toate combinațiile comice, după ce încearcă toate formulele posibile, rezînd o cursă nebunescă a personajelor prin camerele casei de odihnă, Kataev își adună eroii în fața rampei ca spectatorii să la cunoască de happening și fîrtești și justifiar. O ultimă glumă și cortina se trage.

E greu de rezumat o farsă a cărei strălucire o dă formal succesiunea irezistibilă de complicată și cotitură comică. Renunțăm, din această pricină, să mai demonstrăm cîtă fantezie și spirit a investit Kataev în această mică bijuterie a genului.

S-a discutat adesea despre mecanismul și sensurile risului. S-au auzit glasuri care au pledat împotriva comediei cu personaje pozitive. Refuzamentul era simplu și cu aparență irezistibilă — nu poți rîde de un om simpatic dotat cu însușiri morale de un erou pozitiv, purtător al unui mesaj pozitiv. Comedie se poate face deci, numai folosind din plin personaje negative. Iată purtătorii morale de un erou pozitiv, purtător al unui mesaj pozitiv. Comedie se poate face deci, numai folosind din plin personaje negative. Iată purtătorii morale de un erou pozitiv, purtător al unui mesaj pozitiv. Comedie se poate face deci, numai folosind din plin personaje negative. Iată purtătorii morale de un erou pozitiv, purtător al unui mesaj pozitiv. Comedie se poate face deci, numai folosind din plin personaje negative. Iată purtătorii morale de un erou pozitiv, purtător al unui mesaj pozitiv. Comedie se poate face deci, numai folosind din plin personaje negative. Iată purtătorii morale de un erou pozitiv, purtător al unui mesaj pozitiv. Comedie se poate face deci, numai folosind din plin personaje negative. Iată purtătorii morale de un erou pozitiv, purtător al unui mesaj pozitiv. Comedie se poate face deci, cum ar spune un coleg critic

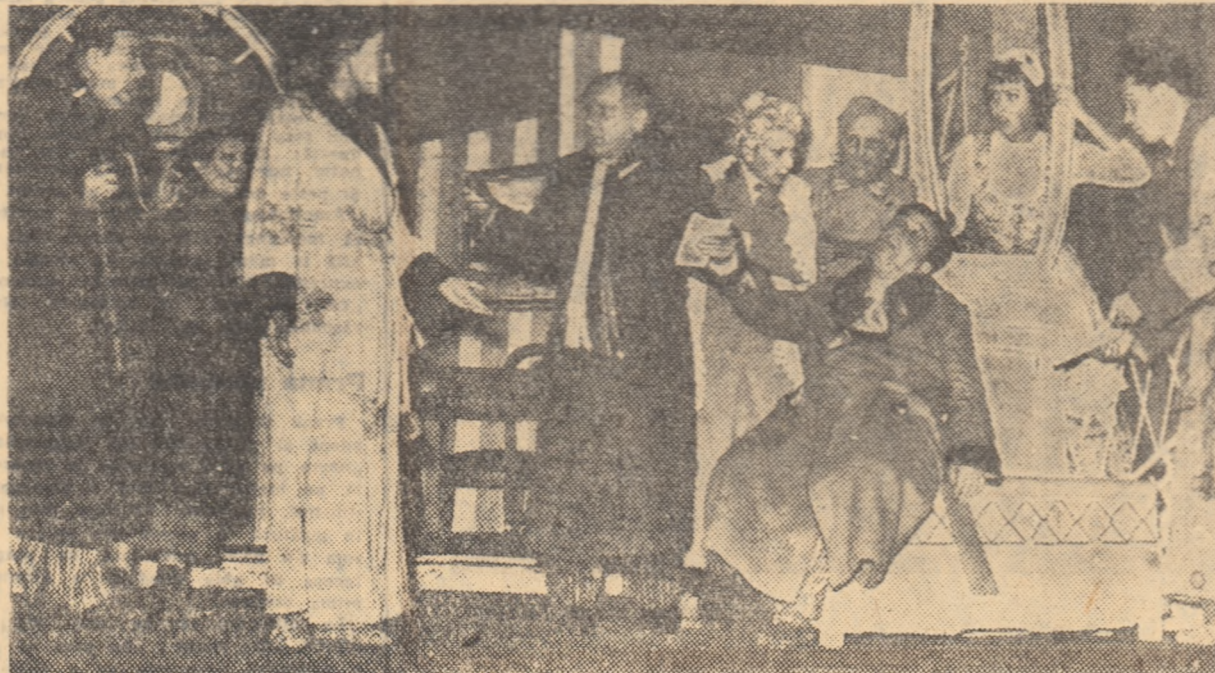
„expresia a ceea ce...” și totuși Kataev își silește spectatorii să se amuze pe seama expresiei a ceea ce...” fără ca Zaițev să înțeteze o clipă să fie simpatic. Deci „O zi de odihnă” este și o pledoarie incununaată cu succes împotriva interpretării dogmatice a comediei și farselor.

Pieseii lui Kataev i s-a asigurat direcția de scenă a lui Sici Alexandrescu, experimentat regizor de comedie. Situațiile comice au fost înfrumusețate, replicile spirituale au răsănit direct și cu pondere necesară, peripețiile comice au fost exploatate. Asupra regiei, totuși, inegalitatea ritmului. Există un ritm al farselor care nu se traduce scenic doar prin debutul precipitat al actorilor, ci printr-o trepidare interioară a interpretelor.

Spectacolul Teatrului Armatei nu a respectat întotdeauna ritmul necesar. Au existat momente de acalmie. Diminuirea, culmile comice pe care le prilejuia farsa nu au fost urcate. Cursa trepidantă a personajelor, în ultimul act, o adevărată demență comică, a fost destul de „cuminte”.

Decorul și costumele (Elena Pătrășcanu) au adus o contribuție specifică la montarea piesei. Bune, foarte bune costumele, aducînd o notă de umor. Mai ales în cazul lui Zaițev și al soției sale.

Decorurile ingenios realizate prin fundalul pictate, folosindu-se unele elemente fixe, sînt mai puțin izbutite. Piesa îngăduie decorativului mai mult libertate, obligînd chiar la fantezie și umor. Decorul, și mai ales acel al unor farse, trebuie să „joace”, să participe la acțiune, să aibă umor. Există un imponderabil de convenționalitate în decorul spectacolului de la Teatrul Armatei, care

Scenă din actul III

Georgeta Horodincă

„Basă la timp”

DAN IALOMITEANU

VITRINA BALET

(Urmare din pag. 1)

și se ascund / și se țes și se-niteală / într-o șugură bătaie / pînă-n miez și pînă-n lund... / Inima — aceeași! — „bale” / pe urzile schimbate / depănatu-ghem rotund.

În aceste „cîntece despre cîntece” trebuie decel căutat altceva. Acest altceva este formal cîntecul, poezia însăși. Elogiul, pe care poetul îl aduce principilor esteticii înaintate, este temelia pe care se înalță poezia lui. Pornind de la asemenea principii cu care confruntă strădania creatoare, el realizează zăază tipuri de poezii, prometei sau jalnici imitatori, temperamente pline de elan, deschise lumii și vieții sau intrizaji în tunel de fildeș, și snobi care își ascund sterilitatea pozind în mari neînțeleși: unorii creează adevărate caractere cu mijloacele fabulisticii ca în „Un fluture și-o cîrîță”, unde cîrîța este cel mai autentic circotaș, greoi la mînt, obuz, invidios; alții asistăm la mici drame ca în „Cerbule”. Tinerii fiind, puși de cerb sînt mîndri că au început să le crească podoabele frunții — cornele. În joacă ei își arată creșterea fiecărui piriaș „le-ncearcă la hîrjoană și la hârja” și-n taină — și le-ascut de orice scoară!” pînă ce în undele bătrînilui izvor nu mai încap chenarele, cîrîțele. Dar tocmai cînd tînarul cerb se crede „pe treapta Marii-Necununiari”, poezia parcă s-a îngustat, desisur, sînt de nepărușit: podoaba capului a devenit o povară. Și pe eroul nostru, ca pe un om „...l podidese plînsul”.

Din păcate, spațiul acestei rubrici nu ne îngăduie să stăruim asupra acestui volum alt de interesant și de desebit în ansamblul poeziei noastre. Dacă vom reveni cu alt prilej, vom ilustra și unele întîmplări care se petreceau „încă din paradis” (Adam cînta, Eva asculta și țarpela, primul critic, fluiera) — interpretînd și rolul șarpelui, nu numai pe cel al Evei,

clipă. Este o pictură în mișcare într-un cadru arhitectonic sau peisagistic. Muzica devine viziune. Prinde astfel viață reunirea artelor, opera de artă totală, recomandată de romantici. Totuși această realizare de artă, alt de bogată în fărmece, nu este un agregat. Totul este subordonat artei dansatorilor, alcătuieste acompaniamentul și subliniera acestora. Esențialul îl atîngem abia cînd urmăm mișcarea ritmică a dansatorilor, desprinderea lor de pămînt, menținerea lor în aer prin entrecat sau prin aripă de porumbel (al de pigeon), descăderea ușoară pe sol, zecile de figuri geometrice obținute prin unirea și desfacerea grupurilor, prin alternarea dansatorilor în același spațiu, le chassé-croisé, și toate celelalte mișcări ale acestei arte, una din cele mai tehnizate, mai studiate și mai rigurose prescrite în toate mijloacele ei. „Gramatica dansului artistic și a baletului, adică ansamblul formelor lor generale, este una din cele mai minuțioase de care dispune o artă”.

Printre aceste forme prescrite sînt unele care prezintă linia fizică a omului în mecanica ei, în plîngiile ei componente, ca atunci cînd picioarele se desfac pînă cînd pulpele ating pămîntul, le grand ecart. Este partea gimnastică și unorii atletice a manifestării coregrafice. Dar dansatorul nu rămîne aici: efortul dispare în impresia generală de spontaneitate și ușurință, forța în grație. Mecanica este absorbită în sinteza vitală. Ni s-au arătat o clipă plîngiile mașinii umane, pentru a putea prețui mai bine și a ne lăsa fermeceată de victoriile vieții, glimnoșii au devenit artiști. Stăm în locul nostru, cu inimile orzite, și urmăm poveștea de dragoste și moarte a unor jînte delicate și puternice, gingașe și robuste, imedimentice și spontane, înălțate și atît de libere.

Discordanță

În „România liberă” din 19 februarie a. c. s-a publicat o întrebare pînă închinată tutei ceterilor. Repostaie, reproducerea din presa vremii, rememorative. Pacat că acordul grav al acestora este tulburat de nota discordantă a două din cele trei prescrite publicate. „Gîndurile despre Grigore” este lui Ștefan Filip sînt două poezioare foarte scumpe, chiar prea scumpe. În prima, „S-a fîrît un om”, afirmă că: „S-a fîrît un om, cu mîna pe sîneam” în timp ce „M-trăiera, cîntănd din (?) drum, l-a s-a înțipit în timp ce o bîne” (1). Și conchizia: „Și multe trupuri omenești s-au fîrît / Să se rîdească vîntoarea (trîmbucă de picior). N-am omis decît trei versuri...”

În ceea ce privește o doua poezie („S-a aprins”) o două sînt în întregime (patru din versuri se repetă cu aproximație — nu cerem scuze în numele autorului...): „Și-ntr-o dimineață cînd cîntau cocoșii / S-au aprins pe culmea trandafirului”. Au sîmbit în soare cu obraz de prunci / Trandafirul care n-au murit de-atunci / Și-am sîmbit din zori cînd cîntau cocoșii / Ce vîpăi arunca trandafirul roșu...”

Într-întrebăm ce fel de vîpăi ar trebui să arunce obrazii autorului recitîndu-și poezile, ce fel de vîpăi arunca ochii autorilor citîndu-și dacă vor avea răbdare... Ar fi meritat, de-așigur, altele de versuri, această și memorabilă.

Tudor Vianu

NOTE

La Casa Scriitorilor

Secția de POEZIE invită pe scriitorii la cenaclul de vineri, 7 martie, ora 18.
Cîntec: Veronica Porumbacu, Violeta Zamfirescu și Raymondé Han.

Platitudini...

De la o vreme încoace, în coloanele „Tribunei” unii autori de versuri redosec o mare fermecătoare. Se ostensează ne convingă că o să vină primăvara, că porocialele sînt gustoase și că, dacă iubita n-e-a destăndăgit, mai fît femei ne lume capabile de fidelitate. Poezia lor cultivă dezinvolt jocurile comine, falsa vibrație emoțională și evită orice finalitate firavei lor tresăririi jînte.

Cea mai recentă dovadă n-e-o oferă Gabriel Pantiș care, în numărul 7 al „Tribunei”, sub titlul „Dragoste” nu se abate nici el de la aceeași tendință în ultima instanță evaziionistă. De astă dată G. Pantiș cultivă platitudinea pretențioasă folosind în chip neinspirat aforismul și comparația. După ce zice: „Lumina soarelui, dragoste însemnă”, remarcă șios și autocritic: „Eu nu strălucesc cît soarele. Fierbinte-n soare”, vorbește despre „noștrii”. Și de ce toate acestea? Numai pentru a ne comunica în finalul poeziei sale că „falsă vibrația marea din abilită ca luna / Dar dragostea, spre tine urcă, la tine coboară”.

Cu totul dezamăgitor! Și asemenea compuneri infantile ocupă spațiul nostru publicistic ce și-a propus să contribuie la dezvoltarea literaturii noastre noi...

R. Rotaru

Discordanță

În „România liberă” din 19 februarie a. c. s-a publicat o întrebare pînă închinată tutei ceterilor. Repostaie, reproducerea din presa vremii, rememorative. Pacat că acordul grav al acestora este tulburat de nota discordantă a două din cele trei prescrite publicate. „Gîndurile despre Grigore” este lui Ștefan Filip sînt două poezioare foarte scumpe, chiar prea scumpe. În prima, „S-a fîrît un om”, afirmă că: „S-a fîrît un om, cu mîna pe sîneam” în timp ce „M-trăiera, cîntănd din (?) drum, l-a s-a înțipit în timp ce o bîne” (1). Și conchizia: „Și multe trupuri omenești s-au fîrît / Să se rîdească vîntoarea (trîmbucă de picior). N-am omis decît trei versuri...”

În ceea ce privește o doua poezie („S-a aprins”) o două sînt în întregime (patru din versuri se repetă cu aproximație — nu cerem scuze în numele autorului...): „Și-ntr-o dimineață cînd cîntau cocoșii / S-au aprins pe culmea trandafirului”. Au sîmbit în soare cu obraz de prunci / Trandafirul care n-au murit de-atunci / Și-am sîmbit din zori cînd cîntau cocoșii / Ce vîpăi arunca trandafirul roșu...”

Într-întrebăm ce fel de vîpăi ar trebui să arunce obrazii autorului recitîndu-și poezile, ce fel de vîpăi arunca ochii autorilor citîndu-și dacă vor avea răbdare... Ar fi meritat, de-așigur, altele de versuri, această și memorabilă.

B. Anton

Unele lipsuri și o eroare

Easterina Oproiu publică în revista „Din lumea noastră” un judicios articol în care propune înfrumusețarea cinematografică a creației noastre cinematice. În articol invocă el 15 filme românești, realizate din 1912 pînă în 1944.

Acastă listă prezintă însă unele lipsuri și o eroare. Nu cuprinde filmele realizate pînă la „O noapțe furtunoasă” de Jean Georgescu: „Millionar pentru o zi” (1923) și „Așa e viața” (1924, cu Marin Jordă), nici filmul „Tancu Jianu” realizat în 1928 de Dormedoni Bircășanu.

Eroarea e următoarea: articolul citează și un film „Tîșnăușa din iatac”, datat 1921, atribuindu-l ca interpret principal pe Elvira Popescu. Realitatea: filmul „Așa e viața” (1924, cu Marin Jordă), a fost fîcut în 1923 și a avut ca interpret titulară pe Donna Hedler. Interpret bîrătesc principal a fost Ion Iancu-veșcu. Interpreti secundari au fost, între alții, Elvira Popescu, Petre Stăruță și Leon Letier.

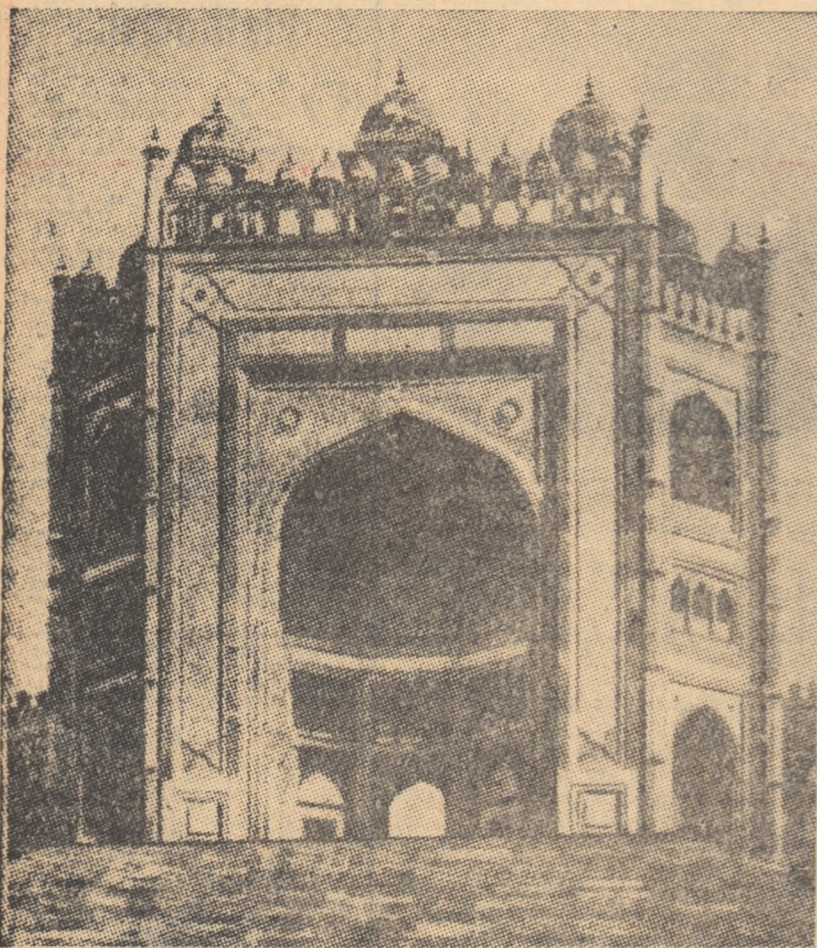
Cbd.

Sorin Arghir

CONTINENTE

ASPECTE DIN INDIA

FATEHPUR SIKRI

„Poarta Victoriei”

Prin săpăturile de la Mohanjodaro, de la Harapp și din alte regiuni ale Indiei, s-a dovedit că în acest subcontinent, încă din mileniul al III-lea î.n.e.,

există o civilizație avansată, care includea agricultura cu mânăna și industria meșteșugărească — același ramuri găsim în corolațiile destul de armonioase spre a oferi popoarelor Indiei condiții de existență acceptabile.

În secolul al III-lea î.n.e., India a fost prefăcută într-o colonie agrară a imperiului britanic. În secolul al XIX-lea accentul din secolul al XIX-lea a fost procesul de ruralizare a populației indiene. Căci procentajul de populație care trăia de pe urma agriculturii, spre necontenit.

N-am putut surprinde însă situația economică și socială, dificultățile și progresul realizate în perioada independenței, decât numai menționând câteva date care să ne poartă în minte o imagine mai precisă asupra aspectului în care s-a prezentat India și poporul indian în această perioadă.

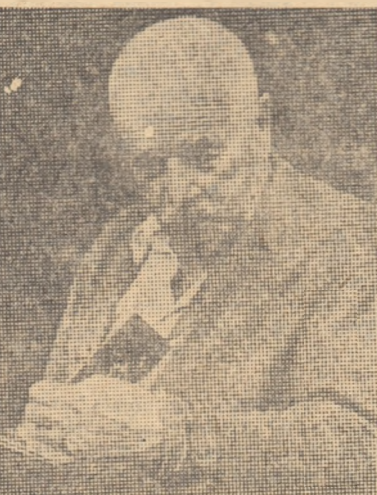
În orice caz, atunci când englezii au luat pentru prima dată contact, în 1639, pe coasta bengală, cu acest vast teritoriu de 13^{1/2} ori mai mare decât Anglia, ei au găsit acolo o

India este o țară de oameni săraci, dar o țară bogată în resurse minerale și ferice, o importantă bogăție forestieră, o coasă maritimă marină și o mare potențial hidroenergetic, unul din cele mai mari din lume, de asemenea neglijat de dominația britanică.

La moartea lui Petr Bezruc

1867—1958

A murit Petr Bezruc, unul dintre cei mai străluciți reprezentanți ai poeziei moderne che, autor al unei opere ce a răscosit profund conștiința națională și socială a poporului che. Pe adevăratul său nume Vladimir Vasek, Bezruc s-a născut la Opava, între oprimații și parțial deznaționalizații silezieni din regiunea Teșin și Ostrava. Cîntecul său se vor numi de altfel, mai târziu, „Cîntec silezian”, iar suferința, ura și patima lupului, de care clocoțesc pînă la ultimul vers, nu vor fi decât continuarea lirică, în graul maestrului bardului, a suferințelor, urilor și patimilor ce i-au răscosit, fără să i-o întinece, întreaga copilărie. Pentru că Petr Bezruc n-a fost niciodată poetul înțelegerii și al demnității, poetul pesimismului, al celor ce au conștiința durată și i se supun. Optimist prin excelență, cîntărețul, a cărat moartea a depășit-o la 17 februarie într-un popor ehoșoslovac, poate și asemuindu-l pe cel al lui Shakespeare, dar care migălesc măruntașele pămîntului pentru migrame de strălucite și care cutreieră bezenele pentru o stea de lumină. De aceea, poate, a și scris atât de puțin și atât de mult. Ait

Jean Grosu

LU TSUN-PEI

„Jarnă în munții Taihang”

PAN HO

„Vremuri grele”

POEZII LUMII

Miguel - Angel Asturias

Miguel-Angel Asturias este cel mai de seamă scriitor al Guatemalei. Melic de origine, el este poetul cel mai legat de patria sa, de „oameni porumbului” cel mai indigen, mai autentic maya dintre scriitorii țării sale. Poemul său, cu cadență de largă desășurare, cîntă frumusețile și durerile țării, versurile sale sînt străbătute de un nestăvilit ean de libertate, în ele răsună mîndria și demnitatea artistului ce luptă pentru dreptatea poporului. Publicăm aici un fragment din marele său poem „Alt de înalt e Sudul”.

Atît de înalt e Sudul

— FRAGMENT —

Alt de înalt e Sudul, lumină a zeilor străbătută de floane de metale coapte, fărî primăveri nici vegetale, soare și gheață imobile, fecunditate. Acoferis de cenușă, cenușa cerului albastru. Boltă pentru păsările sufleteilor, gheară și foame pe unde vîntul trece în furtună ca un fugăr și unde apa cunoaște somnul și ruina. Liniste magistrală pe lacurile australe, ochi de cristal călduți pentru ingerii captivi, ei nu se rotesc peste pămînt, ei sînt de partea cealaltă, poate pe satelit. Drumuri? Cel mai aproape sau cel mai depărtat, ce-mi pasă? Nu-s trecători prin munte ca să-arată drumul, nici iarbă în prieri să stea de mărturie omului.

Totul e drum, totul e drum aici ca într-o mare, și fluvii e drum, fluvii care-și ascuțite ochii fără să înfrîncească țărni și care rămase fără ploacă, o oarbă apă dulce, care nici nu pleacă, nici nu vine, decît atunci cînd vînturile galopază peste ape. Ah, incremenite a omului! Nu există aici măsurătoare decît dacă e născocit dintr-o dată, cum se născocete totul. Pasărea nu măsoară nimic și nu se reîntoarce. Muntele nu taie drumul. Norul se desface și orizontul se încheagă singur în marele miraj.

Atît de înalt e Sudul, sumă de mii de surse, pendulă desprinsă de pămînt spre cer spre a lovi cutia orologului care ascunde furtunile, cometele și muzica... Gîndiți-vă la pămîntul în care se află cerul și la cerul în care stă pămîntul și totul va fi schimbat afară de Crucea Sudului, atît de înaltă că singuri oamenii-au putut să o ajungă urcați pe roibii lor și cu ochii mari deschisi, cu un vînt de coase care le umfia umerii.

In romînește de **Tașcu Gheorghiu**

Dezbateri rodnice la plenara scriitorilor sovietici

În urma raportului prezentat de Nikolai Tihonov, la a patra plenară a scriitorilor Uniunii Sovietice din URSS, au fost dezbătute unele aspecte ale raportului. Către dezbateri au fost trase de primul secretar al Uniunii Scriitorilor din URSS, poetul Aleksandr Surkov.

Dezbaterile au arătat, prin surprinzătoare probleme abordate, în primul rând dezvoltarea literaturii la nivelul plenare. S-au făcut multe propuneri. Astfel, S. Surkov a subliniat necesitatea unei activități creative avansate și a cerut propuneri mai puternice în această privință a revistei „Literatura sovietică” ce apare în diferite limbi străine. I. Anisimov a cerut să se acorde o atenție mai mare poeziei literaturii. Vorbitorul a arătat necesitatea imperioasă a unei serbări științifice asupra realizării socialiste, care să devină îndată și reposte categorice date adversarilor și dezbaterilor celor mai înalte metode de creație literară. P. Skosirev a atras atenția asupra studiilor mai profunde a teoriei literare. A. Saliev a recomandat tuturor scriitorilor deplasări cât mai dese pe teren, călătorii mai lungi de documentare în republicile uniunale. Despre relațiile mai strînse între scriitori și artiști, spre folosul producției cinematografice, a vorbit Boris Girshov. Emilian Bucov a propus ca paralel cu cel deal treilea congres al scriitorilor sovietici să se desfășoare la Moscova o săptămîna a literaturii tuturor poezilor din URSS. Konstantin Simonov a vorbit despre simțul răspunderii față de literatura sovietică, cerind scriitorilor o atenție sporită față de fenomenele actualității. Vera Ibrer a făcut un apel insistent la toți scriitorii să fie grîjuli cu cartelele lor de însemnări, să nu neglijeze a nota în ele tot ce li se pare nou și util pentru viitoarele opere. Leonid Sobolev s-a referit în cuvîntarea sa la obligația de onoare pe care o au organizațiile scriitoricești de a descoperi și promova talente literare.

În încheierea dezbaterilor a vorbit Alexei Surkov, care și-a început cuvîntarea cu această remarcă: „În istoria literaturii noastre sovietice, oare de a III-a plenară a Uniunii Scriitorilor va intra ca o plenară a scriitorilor reînnoiește și continue în cotivă unor forțe care au încercat, sub aparenta inovației, sub aparența libertății creației și sub multe alte firme, prea puțin corespunzătoare scrierii, să aducă în relație forme revoluționare”. „Și, încă, — a conchis vorbitorul — la cea de a IV-a plenară a noastră căreia din punct de vedere ideologic penara a III-a i-a vedetă drumul spre o vastă consolidare ideologică și creatoare a tuturor forțelor vii ale literaturii noastre, noi am fost martorii modului în care a triumfat punctul de vedere just, de partid, în absolut toate isărite de cuvînt.”

În centrul atenției plenarei a IV-a, a adăugat A. Surkov, au stat problemele constructive ale literaturii sovietice. „În virtutea acestui fapt” a conchis vorbitorul, „avem puțina să venim la cel de al treilea congres pe o cale curată de foarte mulți mîdăcini.”

Gusturile cititorilor sînt mai exigente, a adăugat Surkov, pentru că cititorul a crescut. Literatura trebuie să răspundă acestui nivel înalt al cerințelor.

AGENDĂ Cum se scrie un roman

Sămînța

William Faulkner are o „mîntă de sămînță” și — după propria lui expresie — marale așa roman „The Sound and the Fury” („Viețu și minia”) a început cu o „viziune mentală”; pan-taionul murdărit al unei fete scoatate într-un par de unde urmărea prin fereastra casei înmormintarea bu-nică după ce i raporta ceea ce vedea frătrei ei care se adău sub pom de abia după ce a început să explice cine erau acești copii, ce făceau ei acolo și cum și-a murdărit fetta pămîntului. Faulkner și-a dat seama că nu va putea condensa toate aceste lucruri într-o scurtă povestire, ci va trebui să scrie o întregă carte.

Revizia

Simenon consacră doar trei zile reviziei romanului său, avînd ca principală preocupare înțelegerea tuturor adjectivelor, adverbilor și a celorlalte cuvinte care n-au alia justificare decît aceea de a fi înțeles stîlul. „Cum dau peste o frază frumoasă, o tai”. Tot astfel proceda și Joyce Cary, decedat în martie 1957, cu pasajele abstracte, care nu se încadră în „contextul emoțional” al lucrărilor sale. Thurbur și-a scris odată o novejă de cincisprezece ori, stînd timp de două ore la masa de lucru pentru a as-trepe 250.000 de cuvinte, din rîmă pînă în cele din urmă n-au mai rămas decît 20.000.

Metoda de lucru

Hemingway

Ernest Hemingway avea, la un moment dat, senzația că „îndesce cu degetele”. După un accident de automobil în Montana, cînd medicul-l-au avertizat că ar fi posibil să-și pierdă brațul drept, i-a fost teamă că nu va mai putea niciodată să scrie. În fie-

Mauriac

Marea ambiție a tuturor acestor reprezentativi scriitori ai timpului nostru (cărora revista „Paris Review” de sub conducerea lui Thomas Guinzburg le-a luat, în cursul ultimilor patru ani, o serie de prețioase interviuri asupra procesului de creație, din care au fost extrase aceste mărturii) este de a realiza nu o simplă succedare de opere disparate, ci de a-și încadra toate lucrările într-un sistem unitar. O spune el se poate de el: Alberto Moravia: „În operele fiecărui scriitor veți găsi anumite teme recurente. Concep romanul, un singur roman în fel ca și întregă opera a unui scriitor, ca o compoziție muzicală în care personajele constituie teme”. O subliniază cu tărie Faulkner: „Nu numai fiecare carte, dar și întreaga producție a unui scriitor, trebuie să aibă un plan”. Și o repetă, fără nici o reticență, Graham Greene: „O pastune dominantă a unui raft de cărți unitate a unui sistem”.

Alif Adania

Redactor-șef: Zaharia Stancu. **Colegiul redacțional:** Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebin Camilar, Paul Georgescu (redactor-șef adjunct), Eugen Jhebeleanu, George Macovescu, Ion Mihăileanu, V. Mindra (redactor-șef adjunct), Mihail Petroveanu (redactor-șef adjunct), Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.